

ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΩΝ ΤΗΣ ΧΑΡΙΤΟΣ

ἡ

ΠΕΡΙ ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΕΩΣ ΕΙΣ ΤΑ ΠΟΛΙΤΙΚΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ

ΥΠΟ

Ι. Α. ΤΥΠΑΛΛΟΥ
ΔΙΚΗΓΟΡΟΥ

(πρώην Εισαγγελέως παρ' Ἐφέταις)

(Διατριβὴ καταχωρισθεῖσα ἐν τῇ « Νέα Θέμιδι »
ἐν Τόμῳ Ζ'. φυλ. 5).

« Ἀναμφιβόλως τὸ πρῶτον πρὸς τὴν
» χρηστοθήθειαν τοῦ λαοῦ βῆμα εἶναι ἡ
» παρακώλυσις τῶν ἐγκλημάτων, καὶ ἐπὶ
» τούτῳ ἡ τιμωρία αὐτῶν εἶναι τὸ μᾶλ-
» λον δραστικὸν μέσον. Τὸ σπουδαιότε-
» ρον εἶναι οὐχὶ ἡ αὐστηρότης ἀλλὰ τὸ
» ἄφυκτον τῆς ποινῆς ».

(Condorcet. Des moyens de
fonder la morale d' un peuple).

ΑΚΑΔΗΜΙΑ
ΑΘΗΝΩΝ

N

4375

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ
ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ ΤΗΣ « ΝΕΑΣ ΘΕΜΙΔΟΣ »
1888

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΘΗΝΩΝ

768
 1872
 1872

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΝΑΥΤΟΥΛΟΥ
ΝΗΣ
ΕΚ ΔΩΡΕΑΣ

22 ΣΕΠ. 1958

Τὸ ζήτημα εἶναι σπουδαιότατον ἕνεκα τῶν συνεπειῶν τῆς λύσεως, καὶ τῶν ὑφισταμένων ἀμφιβολιῶν, καὶ ἀντιλογιῶν τῶν ἀσχοληθέντων ἐπ' αὐτοῦ. Μοὶ παρέσχε δὲ ἀφορμὴν εἰς ἀναψηλάφησιν ἡ ἄρτι δημοσιευθεῖσα μελέτη τοῦ κ. Τιμ. Ἡλιοπούλου περὶ τῆς Βασ. προνομίας τῆς χάριτος, ἐν ᾗ ἀπαντᾷ λύσεις, κατ' ἐμὴν γνώμην, οὐχὶ

σύμφωνος μετὰ τοῦ γράμματος, καὶ τοῦ πνεύματος τοῦ ἡμετέρου νόμου. Ὁ κ. Ἡλιόπουλος εἶναι λίαν ἀξιέπαινος διὰ τὸν ζῆλον καὶ τὴν ἀκρίβειαν περὶ τὴν ἐξέτασιν τῶν ἀμφισβητουμένων νομικῶν ζητημάτων. Ἀλλ' ἐκ μελέτης, προωρισμένης εἰς ἀνάγνωσμα ἐνώπιον τοῦ Φιλολογικοῦ Συλλόγου Παρνασσοῦ, δὲν πρέπει νὰ προσδοκᾶται πλήρης πραγματεία ἐπὶ τῶν λεπτομερειῶν, καὶ ἀναμφίλογος λύσις τῶν πρακτικῶν ζητημάτων ἐπὶ τῆς Βασ. χάριτος. Οὐχ ἥττον μονογραφία φέρουσα τὸ κύρος τῆς γνώμης τοῦ κ. Ἡλιοπούλου, δύναται ν' ἀποπλανήσῃ ἐν τῇ πρακτικῇ τοὺς ἐπιζητοῦντας ἐκ τοῦ προχείρου τὴν λύσιν τῆς ἀπορίας, καθόσον ὁ συγγραφεὺς ἐπικαλεῖται τὰς γνώμας συγγραφέων γάλλων, ἀποφάσεις τοῦ Ἀρ. Πάγου, καὶ τὴν γνώμην τοῦ κ. Κωνσταντοπούλου. Ἀληθῶς αὐτὴν ἀποδοκιμάζουσιν ὁ Καλλιγᾶς, ὁ Παππαρηγόπουλος, ὁ Κωστής. Ἀλλ' ἀφοῦ τὰ ἐπιχειρήματα τούτων δὲν ἐφάνησαν ἐπαρκῆ εἰς τοὺς μετ' αὐτοὺς ἀσχοληθέντας ἐπὶ τοῦ ζητήματος, καθίσταται πρόδηλος ἡ ἀνάγκη νέας συζητήσεως, καὶ βαθυτέρας μελέτης. Ἰδωμεν τοὺς λόγους ἐκάστης τῶν προταθεισῶν γνώμῶν.

Ἡ ὑπ' ἀρ. 36 τοῦ 1850 πολ. ἀπ. τοῦ Ἀρ. Πάγ. (εἰς. Μαυρομάτης) φέρει. «Ἐπειδὴ ἐξεταζομένου τοῦ μάρτυρος Α. Τ. καὶ εἰπόντος ὅτι κατὰ τὸ 1836 κατεδικάσθη εἰς εἴκοσιν ἐτῶν δεσμᾶ, καὶ ὅτι κατὰ συνέπειαν τῆς καταδίκης ταύτης διέμεινεν ἐν φυλακῇ τρία ἔτη· ὅτι διὰ Β. Διατάγματος ἀπενεμήθη αὐτῷ οὐχὶ ἀμνηστεία, ἀλλὰ χάρις ἀπλῶς διὰ τὸ ὑπόλοιπον τῆς ποινῆς, τὸ δικάστήριον τῶν Συνέδρων διέταξε τὴν ἀνωμοτιὴν ἐξέτασίν του ὀρθῶς καὶ συμφώνως μὲ τὸ ἄρθρ. 122 § 2, 564 καὶ ἐπ. τῆς Ποιν. Δικονομίας, καθ' ἧς ἡ ἀπλὴ χάρις τῆς ποινῆς δὲν ἀναιρεῖ καὶ τὰς λοιπὰς συνεπείας τῆς καταδικαστικῆς ἀποφάσεως, καὶ ἰδίως τῶν πολιτικῶν δικαιωμάτων περιγραφομένων ἐν τῷ ἄρθρ. 23 τοῦ Ποιν. νόμου, ὅπου ῥητῶς ὑπάρχει καὶ ἡ στέντησις τῆς ικανότητος τοῦ μαρτυρεῖν ἐνόρκως ἐνώπιον

» Δικαστηρίου, εἰμὴ διὰ τῆς ἀποκαταστάσεως κατὰ τὰς
 » ἐν τοῖς μνησθεῖσιν ἄρθροις τῆς Ποιν. Δικ. προθεσμίας
 » καὶ διατυπώσεις». Ὁ Ἀρ. Πάγος ἐν τῇ ἀποφάσει
 ταύτῃ φαίνεται παραδεχόμενος ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ ἄρθρ.
 564 ὅτι ὁ Βασιλεὺς ἔχει τὸ δικαίωμα τοῦ χαρίζειν τὰς
 συνεπείας τῆς ποινῆς, ἀλλὰ πρέπει νὰ διατάσσεται ῥη-
 τῶς ἐν τῷ Β. Δ. ἡ ἄφεσις αὐτῶν· ἂν καὶ ἐκ τῆς παρα-
 θέσεως τοῦ ἄρθρ. 564 καὶ ἐκ τῆς τελευταίας φράσεως
 τῆς ἀποφάσεως «εἰμὴ διὰ τῆς ἀποκαταστάσεως» φαίνε-
 ται προκύπτουσα ἡ ἐναντία ἔννοια, ὅτι μόνον δι' ἀποκα-
 καταστάσεως αἴρονται αἱ συνέπειαι τῆς καταδικαστικῆς
 ἀποφάσεως, καὶ οὐχὶ διὰ τοῦ περὶ χάριτος Διατάγματος.

Σαφέστερον μὲν ἀλλὰ μετὰ προφανοῦς ἀντιφάσεως
 ἐξηγεῖ ὁ Ἀρ. Πάγος ἐν τῇ ὑπ' ἀρ. 117 πολ. ἀπ. τοῦ
 1857 καὶ 112 τοῦ 1862 (Εἰσηγ. Οἰκονομίδης) τὴν
 ἔννοιαν ὅτι δύναται ὁ Βασιλεὺς νὰ χαρίζη καὶ τὰς συνε-
 πείας τῆς ποινῆς, ἀλλὰ δεόν νὰ ὀρίζηται τοῦτο ἐν τῷ
 Β. Διατάγματι. «Ἐπειδὴ κατὰ τὸ ἄρθρ. 548 § 2 τῆς
 » ποιν. δικονομίας διὰ τῆς Β. χάριτος ἀναιρεῖται ἡ ποινὴ
 » κατὰ τοσοῦτον, καθ' ὅσον ἀπαγγελθῇ τοῦτο διὰ τοῦ
 » περὶ χάριτος Διατάγματος· ὥστε ἐπὶ Β. χάριτος ἂν ὁ
 » ταύτης ἀξιωθεὶς κατὰδικος, ἐκτὸς τῆς συγχωρηθείσης
 » αὐτῷ ποινῆς ἀνέκτησε καὶ πάντα τὰ λοιπὰ δικαιώματα,
 » ὧν ἐστερημένος ἦτο ἔνεκα τῆς ποινῆς, ἀποκατασταθεὶς
 » διὰ τῆς χάριτος ἐντελῶς εἰς τὴν προτέραν αὐτοῦ θέ-
 » σιν, εἶναι ὅλως ζήτημα ἐρμηνείας τοῦ περὶ χάριτος Δια-
 » τάγματος, ἐξ οὗ μόνον δύναται νὰ προκύψῃ ἂν ἀπενε-
 » μήθῃ τῷ καταδίκῳ τελεία ἀποκατάστασις, ἢ συγχώρησις
 » ἀπλῶς τῆς ποινῆς. Τοῦτο δὲ γίνεται ἔτι καταφανέστερον
 » ἐκ τοῦ συνδυασμοῦ τοῦ ῥηθέντος ἄρθρ. πρὸς τὰ ἄρθρ. 550
 » καὶ 564 ἐπ. τῆς αὐτῆς δικονομίας καθ' ἃ ἡ πλήρωσις
 » τῆς ποινῆς καὶ ἡ παραγραφὴ αὐτῆς δὲν ἀναιροῦσι
 » πάντα τῆς ποινῆς τ' ἀποτελέσματα, ἀποκαθιστῶσαι
 » τὸν ἄνθρωπον εἰς τὰ πολιτικὰ αὐτοῦ δικαιώματα καὶ
 » τὰς ἰδιαιτέρας τιμὰς, ὧν πρότερον ἀπῆλαυσεν, ἀλλὰ

»τοῦτο γίνεται ὡς πρὸς τὴν ἀνάκτησιν τῶν πολιτικῶν
 »δικαιωμάτων κλπ. διὰ τῆς περὶ ἀποκαταστάσεως εἰδι-
 »κῆς διαδικασίας· ἐνῶ ἡ διαδικασία αὕτη, ὡς ἐκ τοῦ
 »565 ἄρθρου ἀνενδυστάως συνάγεται, δὲν λαμβάνει χώ-
 »ραν ἐπὶ βασιλικῆς χάριτος· καθότι εἰ μὲν αὕτη περιέ-
 »χῃ κατάργησιν πάντων τῆς ποινῆς τῶν ἀποτελεσμά-
 »των περιττὴ ἡ ἀποκατάστασις, εἰ δὲ μὴ, πάλιν διὰ Β,
 »χάριτος δύναται νὰ χορηγηθῇ αὕτη, καθὼς τῆς περὶ τὴν
 »ἀποκατάστασιν διαδικασίας εἰς τὰ δύο μόνον περιορι-
 »ζομένης θέματα τὴν πλήρωσιν τῆς ποινῆς, καὶ τὴν πα-
 »ραγραφὴν αὐτῆς». Τὸ δεύτερον μέρος τῆς αἰτιολογίας
 τῆς ἀποφάσεως οὐ μόνον ἀντίκειται πρὸς τὴν προηγου-
 μένην ἐρμηνείαν τοῦ ἄρθρου 5 4 3 § 2 ποιν. δικ. ἀλλὰ
 καὶ περιέχει δύο κατ' ἐμὲ ἀσύγγνωστα λάθη· πρῶτον
 συγχέει χάριν καὶ ἀμνηστειάν, ἀποδίδουσα ἀμφοτέρω εἰς
 τὴν Βασιλικὴν ἐξουσίαν, καὶ δεύτερον παρερμηνεύει τὸ
 ἄρθρον 566, μὴ λαμβάνουσα ὑπ' ὄψει, ὅτι καὶ διὰ τῆς
 χάριτος λογίζεται ὡς συμπληρωθεῖσα ἡ ποινὴ κατὰ τὸ
 ἄρθρ. 458· ὥστε τὸ 565 δὲν ἀποκλείει τὴν ἀποκατάστα-
 σιν ἀφεθείσης τῆς ποινῆς διὰ Β. χάριτος. Περὶ τούτου
 πλατύτερον ἐν τοῖς ἐπομένοις.

Ἡ ὑπ' ἀριθ. 50 τοῦ 1861 πολ. ἀπ. τοῦ Ἀρ. Πάγ.
 (Εἰσηγητῆς Σπηλιάδης) σαφηνίζουσα τὸ τελευταῖον μέρος
 τῆς αἰτιολογίας τῶν προπαρατεθεισῶν, δέχεται ἀπλῶς
 καὶ καθαρῶς ὅτι διὰ τῆς Βασ. χάριτος δὲν ἀναιροῦνται
 αἱ συνέπειαι τῆς ποινῆς, εἰμὴ καθόσον ὀρίζεται ἐν τῷ Β.
 Διατάγματι. «Ἐπειδὴ κατὰ τὸ ἄρθρ. 548 ἐδ. 2 τῆς
 »ποιν. δικονομίας διὰ τῆς Β. χάριτος ἀναιρεῖται ἡ ποινὴ
 »καθ' ὅσον τοῦτο ἀπηγγέλθη διὰ τοῦ περὶ χάριτος Δια-
 »τάγματος· ἐκ τούτου δὲ καὶ ἐκ τῶν ἄρθρ. 550 καὶ
 »564 τῆς αὐτῆς δικονομίας, καθ' ἃ μετὰ τὴν πλήρωσιν
 »τῆς ποινῆς, ἢ τὴν παραγραφὴν αὐτῆς, δύναται νὰ ζη-
 »τηθῇ ἀποκατάστασις πρὸς ἀνάκτησιν τῶν ἀστυκῶν καὶ
 »λοιπῶν δικαιωμάτων, ἅπερ ὡς ἀπολέσματα τῆς ποινῆς
 »ἐστερήθη ὁ καταδικασθεὶς, γίνεται φανερόν ὅτι ἡ Βασ.

» χάρις δὲν ἀναιρεῖ ἐντελῶς τὴν ποινὴν, ἤγουν μὲ ὅλα
 » αὐτῆς τὰ ἀποτελέσματα, εἰμὴ καθ' ὅσον τοῦτο ἀπηγ-
 » γέλθη διὰ τοῦ περὶ χάριτος Διατάγματος· ἐπὶ δὲ τοῦ
 » προκειμένου τὸ Ἐφετεῖον παρεδέχθη ὡς ἰσχυρὰν τὴν
 » περὶ ἀγορᾶς πρᾶξιν τοῦ Γ. Τ. λόγῳ ὅτι πρὸ αὐτῆς οὐ-
 » τος ἀπήλαυσεν ἀπλῶς Βασ. χάριν τῆς ποινῆς τοῦ θα-
 » νάτου, εἰς ἣν κατεδικάσθη, χωρὶς νὰ ἐξετάσῃ κατὰ πό-
 » σον τὸ περὶ χάριτος Διάταγμα ἀνῆρεσε καὶ τὰ ἀποτε-
 » λήσματα τῆς ποινῆς αὐτῆς· οὕτω δὲ ἀποφασίσαν παρε-
 » βίασε τὰς ῥηθείσας οὐσιώδεις διατάξεις».

Προκειμένου περὶ χάριτος τῆς ποινῆς τῶν ἰσοβίων δε-
 σμῶν διάφορος τῆς προπαρατεθείσης, ἀλλ' ἀξία ἰδιαιτέ-
 ρας μνείας εἶναι ἡ ὑπ' ἀριθ. 305 τοῦ 1862 πολ. ἀποφ.
 τοῦ Ἀρ. Πάγου (εἰσ. Κίαππε) ἐπικυροῦσα τὴν ὑπ' ἀρ.
 19141 τῶν ἐν Ἀθήναις Ἐφετῶν, καθόσον ἀμφότεραι
 διὰ παραδόξου αἰτιολογίας ἀποφαίνονται ὅτι, χαριζομέ-
 νης διὰ Β. Διατάγμ. τῆς ποινῆς τῶν ἰσοβίων δεσμῶν
 παύει αὐτοδικαίως καὶ ὁ κατὰ τὸ ἄρθρ. 7 τοῦ Ποιν. Ν.
 τὴν ποινὴν ἐπακολουθῶν πολιτικὸς θάνατος, ἥτοι ἡ
 ἀπόλυτος στέρησις πάντων τῶν ἀστυκῶν καὶ πολιτικῶν
 δικαιωμάτων. Περιττὸν νὰ παραθέσω τὴν αἰτιολογίαν
 τῆς ἀποφάσεως τῶν Ἐφετῶν, διότι ἀκριβῶς ἐπαναλαμ-
 βάνει αὐτὴν ἡ τοῦ Ἀρ. Πάγου «Ἐπειδὴ ὁ πολιτικὸς
 » θάνατος ὅστις κατὰ τὸ ἄρθρ. 7 τοῦ Ποιν. Νόμ. πα-
 » ρακολουθεῖ τὸν εἰς διὰ βίου δεσμὰ καταδικασθέντα,
 » δὲν δύναται νὰ ὑπαχθῇ εἰς τὴν κατηγορίαν τῶν συνε-
 » πειῶν πάσης ἐγκληματικῆς ποινῆς, πρὸς ἐξάλειψιν τῶν
 » τῶν ὁποίων, μὴ ἀναιρουμένων κατὰ τὸν συνδυασμὸν
 » τῶν ἄρθρ. 548 § 2, 550 § 3 καὶ 564 τῆς Ποιν.
 » Δικ., οὔτε διὰ τῆς ἐκτελέσεως, ἢ παραγραφῆς τῆς ποι-
 » νῆς, οὔτε διὰ τοῦ περὶ Βασ. χάριτος Διατάγματος,
 » τοῦ εἰς μόνην τὴν ἐκ τῆς ποινῆς ἀπαλλαγὴν τοῦ κα-
 » ταδίκου περιορισθέντος, ἀπαιτεῖται ἰδιαιτέρα βασιλικὴ
 » χάρις ἢ ἀποκατάστασις, διότι τὰ παρατεθέντα ἄρθρ.
 » 550 § 3 καὶ 564 ὀρίζοντα, τὸ μὲν ὅτι ἡ στέρησις

»ἀστυκῶν τινῶν δικαιωμάτων, ἣν ἡ ποινὴ ἐπιφέρει, ἐξα-
 »κολουθεῖ καὶ μετὰ τὴν παραγραφὴν, τὸ δὲ ὅτι ἡ ἐκτέ-
 »λεις τῆς ποινῆς δὲν ἀναιρεῖ ὅλας τὰς συνεπείας αὐτῆς,
 »καὶ ἰδίως τὴν στέρησιν τῶν πολιτικῶν δικαιωμάτων,
 »καὶ ἰδιαιτέρων τιμῶν, δὲν ἀφορῶσιν ὅλας ἀνεξαιρέτως
 »τὰς συνεπείας τῆς ποινῆς, ἀλλ' ἐννοοῦσι προδήλως μό-
 »νον τὰς ἀφορώσας στέρησιν δικαιωμάτων, μηδὲν ἄν-
 »τικειμένων εἰς τὴν φυσικὴν ὑπαρξιν τοῦ ἐν τῇ κοινω-
 »νίᾳ διὰ τῆς ἐκτελέσεως ἢ ἀναιρέσεως τῆς ποινῆς ἐπα-
 »νερχομένου καταδίκου, οὐχὶ δὲ καὶ τὴν τοῦ πολιτικοῦ
 »θανάτου κατάστασιν, ἥτις ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει κα-
 »ταργήσεως τῆς ποινῆς ἀποβαίνει ὅλως ἀσυμβίβαστος
 »πρὸς τὴν τοῦ βίου πραγματικότητα, παύει ἀναγκαίως
 »διὰ μόνης τῆς καταργήσεως τῆς ἐπενεγκούσης αὐτὴν
 »ποινῆς· ἄρα τὸ Ἐφετεῖον ἐπὶ τοῦ προκειμένου ἀποφη-
 »νόμενον ὅτι ὁ Π. Ζ. ἀπαλλαγεῖς διὰ Βασ. χάριτος
 »τῆς ποινῆς τῶν διὰ βίου δεσμῶν δὲν διετέλει πλέον,
 »ἐνεκα τῆς ποινῆς ταύτης πολιτικῶς νεκρὸς, οὐδ' ἐστε-
 »ρεῖτο ἐπομένως διὰ τοῦτο τῆς πρὸς τὸ συναλλάττε-
 »σθαι ἱκανότητος, οὐδένα νόμον παρεβίασε ἢ παρηρμή-
 »νευσε». Καταργηθέντος τοῦ πολιτικοῦ θανάτου τὸ θέμα
 τῆς ἀποφάσεως ταύτης δὲν παρουσιάζει τοῦ λοιποῦ πρα-
 κτικὸν διαφέρον. Νομίζων δὲ ἄσκοπον νὰ ἐπανέλθω ἐπ'
 αὐτοῦ παρατηρῶ ἐνταῦθα ἐν συνόψει. Ὁ λόγος τῆς ἀπο-
 φάσεως εἶναι ὅτι ὁ πολιτικὸς θάνατος εἶναι πραγματι-
 κὸς ὡς ἀναγκαία συνέπεια τῆς ἰσοβίου ποινῆς, καθόσον
 ὁ εἰς ταύτην καταδικασθεὶς ὢν ἐν τοῖς δεσμοῖς ἰσοβίως
 δὲν δύναται νὰ ζῇ ἐν τῇ κοινωνίᾳ, ἐπανερχόμενος δὲ ἐν
 τῇ κοινωνίᾳ διὰ τῆς χάριτος ἀνακτᾷ αὐτοδικαίως τὸν
 πολιτικὸν βίον, ἄνευ ἀποκαταστάσεως διὰ τοῦ περὶ χά-
 ριτος Διατάγματος, ἢ διὰ τῆς διαδικασίας τῆς διαγρα-
 φομένης ἐν τοῖς ἀρθρ. 565 ἐπ. Ποιν. Δικ. Τοῦτο δὲν εἶναι
 ἀκριβές. Ὁ καταδικασθεὶς εἰς θάνατον, ἢ εἰς δεσμὰ διὰ
 βίου, ζῇ ἐν τῇ τοῦ βίου πραγματικότητι ἀπὸ τῆς κοι-
 νοποιήσεως τῆς καταδικαστικῆς ἀποφάσεως μέχρι τῆς

ἐκτελέσεως τῆς θανατικῆς ποινῆς, ἢ τῆς ἐν δεσμοῖς ἐγκα-
θείρξεως, ἴσως ἐπὶ μῆνας πολλοὺς ἢ ἔτος, καὶ ὅμως
κατὰ τὸ διάστημα τοῦτο εἶναι κατὰ τὴν διάταξιν τοῦ
ἡμετέρου νόμου πολιτικῶς νεκρός. Ναὶ μὲν ὁ πολιτικὸς
θάνατος εἶναι πλάσμα τοῦ νόμου, διότι ὁ ζῶν δὲν εἶναι
πραγματικῶς νεκρός, ἀλλὰ στερεῖται τῶν ἀστυκῶν καὶ
πολιτικῶν δικαιωμάτων τοῦ ἐν τῇ πολιτείᾳ βιοῦντος.
Ἡ στέρησις αὕτη εἶναι συνέπεια τῆς καταδικαστικῆς
ἀποφάσεως, ἢ τῆς ποινῆς, ἀλλὰ ταύτης αἰρομένης διὰ
τῆς χάριτος δὲν ἔπεται ὅτι καταργεῖται καὶ ὁ συνεπεία
τῆς ποινῆς ἐπελθὼν πολιτικὸς θάνατος, ἥτοι ἡ ἀνικανό-
της τῶν νομικῶν καὶ πολιτικῶν πράξεων ὧν διὰ βίου ἐστε-
ρήθη ὁ καταδικασθεὶς. Καίτοι δυνάμενοι ν' ἀρυσθῶσιν ἐκ
τοῦ γαλλικοῦ νόμου ἐπιχειρήματα ὑπὲρ τῆς ἐναντίας
γνώμης, οἱ γάλλοι νομοδιδάσκαλοι ὁμοφώνως παραδέχον-
ται ὅτι ὁ εἰς θάνατον ἢ εἰς ισόβιον ποινὴν καταδικα-
σθεὶς, τοῦ ὁποίου ἡ ποινὴ ἐχαρίσθη διὰ Βασ. Διατάγμα-
τος, μένει πολιτικῶς νεκρός μέχρι τῆς ἀποκαταστάσεως
εἴτε διὰ τῆς ἐν τῇ Πολ. Δικ. διαγραφομένης διαδικα-
σίας, εἴτε διὰ Διατάγματος χάριτος, κατὰ τοὺς ἀνα-
γνωρίζοντας ὑπὲρ τῆς Βασιλικῆς Ἀρχῆς τὸ τῆς ἀποκα-
ταστάσεως δικαίωμα (ὄρα Merlin Question Grace §
11, Toullier I 294, Duranton I 240, Zachariae
§ 165, Legraverend II 756, Faustin Helié Ἐκδ.
1860 § 765 κλ. κλ.) Τὴν γνώμην δὲ ταύτην ἀσπά-
ζονται καὶ οἱ ἡμέτεροι καθηγηταὶ Καλλιγᾶς, Παππαρ-
ρηγόπουλος, Κωστῆς. Ἀλλ' ἀσχέτως τοῦ ζητήματος
τῆς ἀποκαταστάσεως ὡς πρὸς τὸν πολιτικὸν θάνατον ὁ
Ἀρ. Πάγος καὶ ἐν τῇ ὑπ' ἀριθ. 305 τοῦ 1862 ἀποφά-
σει δὲν δέχεται μὲν ῥητῶς, ἀλλὰ φαίνεται ἐπιμένων εἰς
τὴν προτέραν νομολογίαν, ὅτι διὰ τοῦ περὶ χάριτος Δι-
ατάγματος δύνανται νὰ καταργηθῶσιν αἱ συνέπειαι τῆς
ποινῆς αἱ ὀριζόμεναι ἐν τοῖς ἀρθρ. 21 ἐπ. Π. Ν.

Ἡ ὑπ' ἀριθ. 60 (1851) ἀποφ. Α. Π. τὴν ὁποίαν
ἐπικαλεῖται ὁ κ. Κωνσταντόπουλος, καὶ ἡ ὑπ' ἀριθ. 32

(1880) τὴν ὁποίαν ἐπικαλεῖται ὁ κ. Κωστῆς, δὲν εὐρίσκονται ὑπὸ τοὺς ἀριθμοὺς τούτους.

Ὁ παρὰ τῷ Ἀρ. Πάγῳ Εἰσαγγελεὺς Α. Παππα-διαμαντόπουλος ἐρωτηθεὶς ὑπὸ τοῦ ἐπὶ τῆς δικαιοσύνης Ὑπουργοῦ ἀπήντησε τῇ 28 Μαΐου 1875 γνωματεύων ὅτι μετὰ τὴν δημοσίευσιν τοῦ Συντάγματος δὲν δύνανται διὰ Διατάγματος Βασ. χάριτος νὰ καταργηθῶσιν αἱ συνέπειαι τῆς ποινικῆς ἀποφάσεως ὡς πρὸς τὴν στέρησιν τῶν ἀστυκῶν καὶ πολιτικῶν δικαιωμάτων, καὶ τοῦτο γίνεται μόνον διὰ τῆς περὶ ἀποκαταστάσεως διαδικασίας· ἀλλὰ βραδύτερον ἐσημείωσεν ἐν τῷ βιβλίῳ τῆς Εἰσαγγελίας ἐπὶ τοῦ περιθोरίου τῆς ἐκθέσεως αὐτοῦ, ὅτι εὐρίσκει ἀντικειμένην τὴν νομολογίαν τοῦ Ἀρ. Πάγου, καὶ διστάζει ἂν ἡ παρ' αὐτοῦ ἐκτεθεῖσα γνώμη ᾖ ἢ ὀρθοτέρα.

Τὸ ζήτημα πολλάκις ἐπαρουσιάσθη εἰς τὰς διοικητικὰς Ἀρχάς, τὰ δὲ Ὑπουργεῖα τῶν Στρατιωτικῶν καὶ τῶν Ἑσωτερικῶν ἐζήτησαν τὴν γνώμην τοῦ ἐπὶ τῆς Δικαιοσύνης. Τοῦτο συνεκάλεσεν ἐπιτροπὴν ἐκ τῶν ἀνωτέρων λειτουργῶν τῆς Θέμιδος, ἥτις δι' ἐγγράφου ἐκθέσεως ἐγνωμάτευσεν ὅτι μόνον δι' ἀποκαταστάσεως κατὰ τὰς διατάξεις τῆς Δικ., καὶ οὐχὶ ποτὲ διὰ Διατάγματος περὶ χάριτος ἄνευ τῶν διατυπώσεων τῶν ἄρθρ. 565 ἐπ. Ποιν. Δικ., δύναται ν' ἀνακτήσῃ τὰ ἀστυκὰ καὶ πολιτικὰ δικαιώματα ὁ στερηθεὶς αὐτῶν δυνάμει τῶν διατάξεων τῶν ἄρθρ. 21 ἐπ. τοῦ Ποιν. Νόμου. Ἀλλὰ τὰ Ὑπουργεῖα ἠκολούθησαν ὅτε μὲν ταύτην, ἄλλοτε δὲ τὴν ἐναντίαν γνώμην, κατὰ τὸ πολιτικὸν συμφέρον τῆς προκειμένης ὑποθέσεως. Περὶ ἀξιωματικῶν τοῦ στρατοῦ στερηθέντων τῶν πολιτικῶν δικαιωμάτων ἔνεκα καταδίκης εἰς ἐπανορθωτικὴν ποινὴν διὰ παράβασιν τοῦ περὶ ἐκλογῆς βουλευτῶν νόμου, τὸ ἐπὶ τῶν Στρατιωτικῶν Ὑπουργεῖον ἀπεδέξατο τὴν γνώμην ὅτι, καὶ μετὰ τὴν ἀποκατάστασιν κατὰ τὴν διαδικασίαν τῆς Ποιν. Δικ. οἱ ἀξιωματικοὶ ἐκεῖνοι ἀνέκτησαν μὲν τὸ δικαίωμα τοῦ

νὰ ὑπηρετήσωσιν εἰς τὸν στρατὸν, κατατασσόμενοι ὡς στρατιῶται ἀλλ' οὐχὶ καὶ τὸν βαθμὸν τὸν ὁποῖον κατεῖχον πρὸ τῆς καταδίκης. Ἀλλοτε δὲ ἀξιωματικὸν τῆς χωροφυλακῆς ἀναλαβόντα πολιτικὴν θέσιν, καὶ ἔνεκα καταπιέσεων καταδικασθέντα εἰς φυλάκισιν, δυνάμει δὲ τοῦ ἄρθρ. 24 τοῦ Ποιν. Νόμ. καταστάντα ἀνίκανον εἰς ἀνάκτησιν δημοσίας ὑπηρεσίας, συνεπεία διατάγματος, δι' οὗ ἀπλῶς ἐδίδετο χάρις τῆς ποινῆς, τὸ ἐπὶ τῶν Στρατιωτικῶν ὑπουργεῖον ἐπανεφέρειν εἰς τὴν ἐνέργειαν τοῦ στρατιωτικοῦ βαθμοῦ, ὃν εἶχε πρὸ τῆς καταδίκης. Ταῦτα ὡς πρὸς τὴν ἐπίσημον ἐρμηνείαν καὶ ἐφαρμογὴν τοῦ νόμου.

Ὅσον δ' ἀφορᾷ εἰς τὴν τῶν ἡμετέρων νομοδιδασκάλων τὸ Πανεπιστήμιον βαδίζει τὴν ἐναντίαν τοῦ Ἀρ. Πάγου. Ὁ Διομ. Κυριακοῦ εἰς τὰς παρατηρήσεις ἐπὶ τοῦ σχεδίου τοῦ συντάγματος (1864) σελ. 46 γράφει: «Ἡ Βασ. χάρις, σπανίως διδομένη πλήρης, καὶ συντελοῦσα ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ εἰς μετρίασιν τῶν ποινῶν, δὲν ἀπαλλάττει τὸν κατὰδικον τῶν συνεπειῶν τῆς ποινῆς, ἐν αἷς ἐστὶ καὶ ἡ πρόσκαιρος, ἢ διὰ βίου, στέρησις δικαιωμάτων τινῶν, ἥτις δὲν αἴρεται, κατὰ τὴν γνώμην τῶν πλείστων συγγραφέων, εἰμὴ διὰ μόνης τῆς διαγραφομένης ὑπὸ τῆς Ποιν. Δικ. διαδικασίας περὶ ἀποκαταστάσεως».

Ὁ κ. Καλλιγᾶς εἰς τὴν Β'. ἐκδ. Ἀστ. Δικ. Τομ. Α'. σελ. 250 § 143 ἀποφαίνεται: «Περὶ παύσεως τῶν ἀποτελεσμάτων (τῆς εἰς ποινὴν καταδίκης) εἰς καὶ μόνος τρόπος ὀρίζεται, διὰ τῆς ἀποκαταστάσεως, δι' ἣν ἀπαιτοῦνται ὅροι τινὲς, καὶ διαγράφεται ἰδίᾳ διαδικασία. Ἐντεῦθεν ἔπεται ὅτι διὰ μόνου Βασιλικοῦ Διατάγματος περὶ χάριτος, δι' οὗ ἀφίεται τὸ ὑπόλοιπον τῆς ποινῆς, δὲν ἀναιροῦνται αἱ συνέπειαι αὐτῆς, οὐδὲ ὅταν ῥητῶς γίνεται μνηεὶα τῆς ἀποκαταστάσεως ἐν τῷ διατάγματι».

Ὁ κ. Π. Παππαρρηγόπουλος ἐν τῇ Β'. ἐκδ. τόμ.

Α'. σελ. 242 § 137 «κατὰ τὸν ἡμέτερον νόμον οὐδεμία
 »ἀμφιβολία ὅτι ἡ χάρις, ἀναφερομένη εἰς μόνην τὴν ποι-
 »νὴν, οὐδόλως ἀναιρεῖ καὶ τὰ εἰς τὴν στέρησιν τῶν πο-
 »λιτικῶν καὶ ἀστυκῶν δικαιωμάτων, ἢ τῆς προσωπικό-
 »τητος ἐν γένει, ἀναγόμενα ἀποτελέσματα τῆς ποινικῆς
 »καταδίκης· ὅθεν καὶ ὁ ἀπολαύσας βασιλικῆς χάριτος
 »ἐξακολουθεῖ ὑφιστάμενος τὰ ἐπιβλαβῆ ταῦτα ἀποτελέ-
 »σματα μέχρις οὗ τύχη ἀποκαταστάσεως . . . » καὶ πα-
 ρακατιῶν ἀντιθέτως τῆς ὑπ' ἀριθ. 305 (1862) ἀποφ.
 Α. Π. «Ἐπὶ ἰσοβίων δεσμῶν, καὶ ἐὰν διὰ χάριτος ἀφεθῇ
 »ἐντελῶς ἡ ποινὴ, ἡ ἀποκατάστασις εἶναι δυνατὴ μόνον
 »μετὰ παρέλευσιν πενταετίας ἀπὸ τῆς ἀφέσεως τῆς
 »ποινῆς». Κατὰ τὴν γνώμην λοιπὸν ἀμφοτέρων τῶν κα-
 »θηγητῶν καὶ ἐρμηνευτῶν τοῦ παρ' ἡμῖν ἰσχύοντος ἀστυ-
 κοῦ δικαίου, οὐχὶ διὰ Βασ. χάριτος, καὶ μόνον δι' ἀπο-
 καταστάσεως δύναται ν' ἀνακτήσῃ τὴν ἐνάσκησιν τῶν
 ἀστυκῶν καὶ πολιτικῶν δικαιωμάτων ὁ στερηθεὶς αὐτῶν
 συνεπείᾳ ποινῆς καταγνωσθείσης κατὰ τὰ ἄρθρ. 5, 7,
 21 ἐπ. τοῦ Ποιν. Νόμ.

Τὴν αὐτὴν ἐκτίθησι γνώμην καὶ ὁ τοῦ ποινικοῦ δι-
 καίου καθηγητῆς κ. Κ. Κωστής ἐν τῇ Ποιν. Δικονομίᾳ
 Εκδ. Β' σελ. 689 «Δὲν αἴρονται διὰ τῆς Βασ. χάρι-
 τος αἱ ἐκ τῆς καταδικαστικῆς ἀποφάσεως ἀπορρέουσαι
 συνέπειαι»· ἐφ' οὗ ἔπεται ὑποσημείωσις ἐξηγοῦσα τὴν
 ἔννοιαν τοῦ κειμένου, ὅτι μόνον δι' ἀποκαταστάσεως
 αἴρονται αἱ συνέπειαι τῆς ποινῆς. Τὴν αὐτὴν γνώμην ἀ-
 κολουθεῖ καὶ ὁ Σαρίπολος ἐν τῇ Ποιν. Νομοθ. § 202.

Τὴν ἀντίθετον ὁ κ. Κωνσταντόπουλος (Ποιν. Δικ.
 156, στηρίζει ἐπὶ τῶν λόγων ὅτι α) ἐν τῷ δικαιώματι
 τοῦ ἀναιρεῖν τὴν ποινὴν περιλαμβάνεται καὶ τὸ ἀναι-
 ρεῖν τὰς συνεπείας αὐτῆς. β) Ἐνῶς διὰ τῆς χάριτος καὶ
 διὰ τῆς παραγραφῆς ἐντελῶς ἀναιρεῖται ἡ ποινὴ κατὰ
 τὸ ἄρθρ. 548 Ποιν. Δικ. ἡ στέρησις τῶν πολιτικῶν
 δικαιωμάτων μένει μετὰ τὴν παραγραφὴν τῆς ποινῆς
 κατὰ τὸ ἄρθρ. 550, οὐχὶ δὲ καὶ μετὰ τὴν ἀφῆσιν τῆς

ποινῆς διὰ χάριτος. γ) Ἡ ἀποκατάστασις χωρεῖ ἐν τῇ περιπτώσει τῆς ἐκτελέσεως τῆς ποινῆς. Τούτοις δὲ συντάσσεται καὶ ὁ κ. Ἡλιόπουλος, κυρίως διὰ τὸν λόγον ὅτι καὶ ἡ στέρησις τῶν πολιτικῶν δικαιωμάτων εἶναι ποινή, καὶ δὲν ἐννοεῖ διάκρισιν μεταξὺ ποινῆς καὶ συνεπειῶν τῆς ποινῆς.

Ἐκατέρα τῶν ἀντιθέτων γνώμῶν ἐπικαλεῖται τὸ γράμμα τῶν διατάξεων τῆς ποιν. δικονομίας. Ἐν αὐτῷ ἄρα δὲν εὐρίσκεται ἡ ἀναμφίλεκτος λύσις τοῦ ἀμφισβητουμένου ζητήματος. Διὰ τοῦτο σκόπιμον νομίζω ν' ἀναζητήσω αὐτὴν προηγουμένως ἐν ταῖς πηγαῖς, τὰς ὁποίας ὁ συντάκτης εἶχεν ὑπ' ὄψει κατὰ τὴν διατύπωσιν τῶν διατάξεων τοῦ νόμου.

Ἡ φιλοσοφικὴ θεωρία περὶ τῆς δικαιολογικῆς βάσεως τῆς Βασιλικῆς προνομίας τῆς χάριτος δὲν εἶναι ἀσφαλὴς ὁδηγὸς εἰς ἐρμηνείαν τοῦ νόμου τῆς πολιτείας, διότι ἐκ τῶν πολιτειολόγων καὶ τῶν ποινικολόγων ἄλλος ἄλλην ἐκφέρει γνώμην, αἱ δὲ ἀντίθετοι θεωρίαι ἄγουσιν εἰς ἀντίθετα συμπεράσματα. Ὅλοι ὁμῶς εἰς τοῦτο ἀπολήγουσιν, ὅτι ἡ χάρις ὡς περιορίζουσα, ἢ καὶ καταργοῦσα τὴν ἐφαρμογὴν τοῦ νόμου ὑπὸ τῆς ἐπὶ τούτῳ τεταγμένης δικαστικῆς ἀρχῆς, δεόν νὰ περιστέλληται ἐντὸς τῶν στενῶν ὁρίων, τὰ ὅποια ἡ θεωρία, ἢ ὁ νόμος τῆς πολιτείας διαγράφει εἰς τὴν ἄσκησιν τῆς προνομίας, κατὰ, μᾶλλον ἢ ὑπὲρ αὐτῆς, ἀποφαινομένου τοῦ δικαστοῦ. Ὁ Κάντιος ἀποφαίνεται ὅτι ἡ διὰ χάριτος ἄφεσις τῆς ποινῆς ἐπὶ κακουργήματος πραχθέντος κατ' ἐδιώτου ἰσοδυναμεῖ μὲ αὐτὸ τὸ κατὰ τούτου πραχθὲν ἀδίκημα, ὅπερ ὁ ἄρχων δὲν ἔχει δικαίωμα νὰ χαρίσῃ. ἐὰν δὲ τὸ κακούργημα ἐπράχθῃ κατὰ τοῦ ἄρχοντος τῆς πολιτείας ἡ χάρις τῆς ποινῆς ἐπαυξάνει τὸν κίνδυνον τῆς πολιτείας. (Mataph. d. Rechts Lehre Τομ. IX σελ. 188). Οὕτω δὲ ἀποφαίνονται καὶ οἱ Servin Leg. Crim. 106. Pastoret Lois Pen. I.35 De Dompierre Dr. de grace σελ. 10. «Ἡ χάρις ἀνατρέπει τὰ

»πάντα· ἀνυψοῖ τὸν ἐνασκοῦντα αὐτὴν ὑπεράνω πασῶν
 »τῶν ἐξουσιῶν τῆς πολιτείας· τὸν ἄνθρωπον ὅστις διὰ τῶν
 »ἐγκλημάτων του ἐγένετο τρόμος τῶν ὁμοίων του, ἀπο-
 »καθιστᾷ ὃν προνομιοῦχον, ἐνώπιον τοῦ ὁποίου ἄπασαι
 »αἱ δυνάμεις τῆς κοινωνίας σταματῶσιν πεπληγμένοι ἐξ
 »ἀδυναμίας, καὶ εἰς τοὺς πόδας τοῦ ὁποίου συντρίβονται
 »τὸ σκήπτρον τοῦ νόμου, καὶ ἡ σπάθη τῆς δικαιοσύνης».
 Ὁ Βεκαρίας (μεταφρ. Κοραῆ 102) ὁ Φιλαγγέρης (*Scienza della Leg.* III κ. 57) ἀποδέχονται τὴν χάριν
 μόνον ὡς μέσον θεραπείας τῶν κακῶν νόμων. Ἐπὶ δὲ
 τούτου ὁ Βένθαμ παρατηρεῖ (*Traité de Leg. civ. et
 pen.* T. II σελ. 190.) «ἐὰν οἱ νόμοι ᾖναι πολὺ αὐ-
 »στηροὶ ἢ ἐξουσία τῆς χάριτος εἶναι ἀναγκαῖον μέσον δι-
 »ορθώσεως, ἀλλὰ τὸ μέσον τῆς θεραπείας εἶναι οὐχ ἥτ-
 »τον κακόν. Κάμετε καλοὺς νόμους, καὶ μὴ δημιουργεῖτε
 »μίαν μαγικὴν ῥάβδον δυναμένην νὰ τοὺς καταργῇ. Ἐὰν
 »ἡ ποινὴ ᾖναι ἀναγκαία δὲν πρέπει νὰ χαρίζηται· ἐὰν
 »δὲν ᾖναι ἀναγκαία δὲν πρέπει νὰ καταγινώσκηται».
 Οἱ θιασῶται τῆς προνομίας διαيروῦνται εἰς πολλὰς αἰρέ-
 σεις, παραδεχόμενοι αὐτὴν οἱ μὲν ὡς συνέπειαν τῆς βα-
 σιλικῆς ἐξουσίας, καὶ ἀναγκαῖον ὅρον τῆς λαμπρότητος
 τοῦ Θρόνου, οἱ δὲ ὡς ἔνδειξιν τῆς κυριαρχίας τοῦ Mo-
 νάρχου (*Lueder das. Souverainet. d. Begnadg.* Hegel *Philos. d. Rechts* § 282) ἄλλοι ὡς ἀνάγ-
 κην τῆς πολιτείας, καὶ ἄλλοι ὡς συμπλήρωμα τῆς δι-
 καιοσύνης (Montesquieu, Romagnosi, Oersted, Abegg, Koestlin, Hälschner)». Δικαιολογοῦ-
 σιν αὐτὴν διὰ τοῦ συμφέροντος τῇ πολιτείᾳ οἱ
 τὸ συμφέρον παραδεχόμενοι ὡς μόνην βάσιν τοῦ δι-
 καίου τῆς ποινῆς. Οὕτως ὁ Klein (*A. Arch. d. Cr. R.* VI 4, 19) ὁ Carmignani (*Sicur soc.* II, XI, § v.) ὁ Bauer (*Lehr. d. Ltr.* § 131 σημ.
 κλ. Ἄλλοι διὰ τοῦ λόγου τῆς ἐπεικείας καὶ τῆς ἀγά-
 πης ὡς οἱ Montesquieu (*Erprit* vi, 21) ὁ Stahl
 (*Phil. d. R.*) Rossihrt (*Lehr.* § 54). Ἀλλὰ ποῖον

τὸ μέτρον τοῦ συμφέροντος τῆς κοινωνίας, καὶ αἱ ἐγγυήσεις κατὰ τῆς καταχρήσεως χάριν τοῦ συμφέροντος τῶν ἀτόμων; Ἄλλοι ἐπικαλοῦνται τὴν διόρθωσιν τοῦ καταδίκου, ὡς ὁ Livingston, ὁ Ch. Lucas. (Syst. Pen) ὁ Mittermaier (Feurbach § 63 Σημ. 2) οἱ Chauveau Ad et Faustin (Code Penal I 122) ὁ Faustin Instr. Crim. ὁ Berner § 147, γ.(α). «Ἡ ἐξουσία τοῦ συγχωρεῖν λέγει ὁ Livingston δὲν πρέπει νὰ ἐνασκήται εἰμὴ εἰς τὰς περιστάσεις τῆς μετὰ τὴν καταδίκην βεβαιωμένης ἀθωότητος, ἢ εἰλικρινοῦς τελείας διορθώσεως τοῦ καταδίκου. Ἀλλ' ἐν τῇ περιπτώσει ταύτῃ, ἐπιλέγει ὁ Chauveau, ποῖαι ἐγγυήσεις κατὰ τῆς ἀκαίρου ἢ αὐθαιρέτου καταχρήσεως; Τίνα τὰ μέσα τῆς βεβαιώσεως τῆς ἀναγεννήσεως τοῦ καταδίκου, τῆς ἐξασφαλίσεως τῆς κοινωνίας ἐπὶ τῇ καταργήσει τῆς ποινῆς, τὴν ὁποίαν πρὸς ἀσφάλειαν αὐτῆς ἐπέβαλεν;» Chauveau et Faustin C. P. Ἐκδ. Παρ. 1837 I σελ. 224). Τὸ κατ' ἐπιφάνειαν μᾶλλον δικαιολογοῦν τὴν χάριν εἶναι τὸ σύστημα τῆς ἐπανορθώσεως τῆς δικαιοσύνης ἐν περιπτώσει πλημμελείας τοῦ νόμου, ψευδοῦς ἐρμηνείας, ἢ πεπλανημένης ἐφαρμογῆς αὐτοῦ. Διὰ τούτου ὁμῶς ἀντικαθίστανται εἰς τὴν δικαστικὴν ἀρχὴν, καὶ εἰς τὰς ἐγγυήσεις τῆς Ποινικῆς Δικονομίας, ἢ αὐθαίρετος κρίσις, καὶ ἡ παράλογος θέλησις τοῦ ἀτόμου δι' οὗ ἐνασκεῖται ἡ Βασ. προνομία. Οἱ πλεῖστοι ἀκολουθοῦσι μικτὸν σύστημα παραδεχόμενοι δύο ἢ πλείονας ἐκ τῶν προεκτεθεισῶν δικαιολογιῶν τῆς χάριτος. Οὕτως οἱ Mittermaier (zufeurbach § 63) Abegg System

(α) Ἡ θεωρία αὕτη ἐφηρμόσθη ἐν τῇ Ποιν. Νομοθεσίᾳ τῆς Βαυαρίας τοῦ 1813 ἄρθρ. 12. Ὁ καταδικασθεὶς εἰς δεσμὰ ἐπ' ἀόριστον χρόνον ἠδύνατο νὰ λάβῃ χάριν μετὰ δεκαεξαετῇ ἐγκάθειρξιν δίδων ἀνεπιλήπτους ἀποδείξεις ἡθικῆς διορθώσεως καὶ ἄρθρ. 13. Ὁ καταδικασθεὶς εἰς δεσμὰ ἀπὸ 8 μέχρις 20 ἐτῶν ἠδύνατο νὰ λάβῃ χάριν ἀφοῦ ὑποστῇ τὰ τρία τέταρτα τῆς ποινῆς παρέχων ἀναμφίβολα δείγματα διορθώσεως.

§ 168 Henke Hand I 572 Kôstlin R 919 Mare-
zoll Crim. R § 55 σ. 168 σημ. 4 Berner § 147 κλ.
Προτιμῶ νὰ παραθέσω τὴν γνώμην τοῦ σοφοῦ ἐρμηνευ-
τοῦ τοῦ Ἀστυκοῦ Κώδ. τῶν Γάλλων Κ. Σ. Ζαχαρίου,
ἐν τῷ περὶ πολιτείας συγγράμματι (Vierzig Bücher
vom Staate ἐκδ. Β'. τόμ. Δ'. σελ. 366). «Ἡ χά-
»ρις κατὰ τὸ τυπικὸν δίκαιον εἶναι ἀδίκημα· ἀδίκημα
»κατὰ τῆς κοινωνίας, ἀδίκημα καθ' ὧν καταργεῖται ἡ
»ἐνέργεια τοῦ δικαίου, ἀδίκημα καὶ κατ' αὐτοῦ τοῦ εἰς
»θὺν δέδοται ἡ χάρις ἐὰν ἔπρεπε νὰ μένη οὗτος ἐν τῷ ἰ-
»δίῳ δίκαιῳ. Κατὰ τὸ πραγματικὸν δίκαιον δύναται
»καὶ πρέπει νὰ ᾔηται ἡ χάρις πρᾶξις τῆς δικαιοσύνης
»ὁποία ἡ ἀθώωσις, ἡ ἡ καταδίκη τοῦ κατηγορουμένου
»διὰ τοῦ δικαστοῦ. Ἡ χάρις ἔχει τὸν χαρακτῆρα τοῦ-
»τον· α) ἐὰν ἡ παρὰ τοῦ δικαστοῦ ἀπαγγελθεῖσα κατα-
»δίκη περιέχει ἐν ἀδίκημα, διότι ὁ ἐφαρμοσθεὶς νόμος
»εἶναι πλημμελῆς, ἢ ὡς λίαν αὐστηρὸς, ἢ καθόσον ἔνεκα
»τῶν προκειμένων περιστάσεων τῆς πράξεως ἔπρεπε νὰ
»θεωρηθῇ μὴ ἀξιόποινος, ἢ νὰ ἐλαττωθῇ ἡ ποινὴ. Βε-
»βαίως θὰ ᾔητο καλῆτερον νὰ διορθωθῇ ὁ πλημμελῆς
»νόμος, ἀλλὰ πρὸ πάντων διορθωτέον τὸ γινόμενον ἀδί-
»κημα· β'.) ἐὰν ὁ δικαστὴς ἐπλανήθη πρὸς βλάβην τοῦ
»κατηγορουμένου (in factō ἢ in jure) εἴτε ὑπαιτίως
»εἴτε ἀναιτίως· μὴ ὑπάρχοντος ειδικοῦ μέσου κατὰ τῆς
»ἀποφάσεως, ἡ χάρις εἶναι ἡ ἀνωτέρα δικαστικὴ ἀπό-
»φασις. Δὲν ἀναφέρω ὡς τρίτην περίπτωσιν ὅταν ἡ χά-
»ρις τῆς ποινῆς εἶναι τὸ μόνον μέσον τοῦ νὰ προφυλάξῃ
»τὴν πολιτείαν ἀπὸ χειροτέρου κακοῦ. Ἐν τοιαύτῃ πε-
»ριπτώσει ἡ χάρις εἶναι συγγνωστὴ λόγῳ τοῦ δικαίου
»τῆς ἀνάγκης, ἀλλὰ δὲν δικαιολογεῖται. Ἡ προνομία
»αὕτη λίαν ἐπαγωγικὴ εἶναι τὸ ὑψιστον χάρισμα τοῦ
»ἡγεμόνος, δι' ἐνὸς λόγου ν' ἀποδίδῃ τὴν ζωὴν εἰς ἐκεῖ-
»νον ὅστις τὴν εἶχεν ἀπωλέσει. Ἀλλ' ἔνεκα τούτου. ἰ-
»δίως ἐν τῇ μοναρχίᾳ, ἀπαιτοῦνται ἰδιαίτεραι προφυλά-
»ξεις κατὰ τῆς καταχρήσεως.» κτλ. Τίνες ὅμως δύναν-

ταί νὰ εὐρεθῶσιν ὅταν ἡ ἐξουσία τῆς χάριτος ἀπόκειται ἄνευ διατυπώσεων καὶ ἄνευ εὐθύνης εἰς ἓν ἄτομον, εἴτε Βασιλέα, εἴτε ὑπουργόν, μὴ ὄντα ὑπόχρεων νὰ αἰτιολογήσῃ τὸ περὶ χάριτος Διάταγμα; Ἐννοεῖται ὅτι ὅσον πλείονας λόγους ἐπικαλῆται σύστημά τι, ὡς βάσιν τῆς Βασ. προνομίας, τοσοῦτον πολλαπλασιάζονται αἱ προφάσεις τῆς καταχρήσεως, πολὺ δὲ τῆς θεωρίας ἀπέχει ἡ πρᾶξις ὡς πρὸς τὴν τήρησιν τῶν ὑπὸ ταύτης διαγραφομένων ὁρίων τῆς ἀσκήσεως τῆς χάριτος. Παρ' ἡμῖν ὁμολογητέον ὅτι δύο εἶναι συνήθως οἱ λόγοι αὐτῆς· α) προσωπικὰ συμφέροντα ἀντίθετα πρὸς τὸ συμφέρον τῆς κοινωνίας καὶ τοῦ νόμου· β) ἔλλειψις φυλακῶν, ἔνεκα τῆς ὁποίας ἀναγκάζεται ἡ Κυβέρνησις περιοδικῶς καὶ κατ' ἔτος νὰ ἀραιώσῃ τὸν ἐν αὐταῖς πληθυσμὸν καταδίκων. Οὕτως ὁ σκοπὸς τῆς ἀσκήσεως τῆς Βασ. προνομίας καταντᾷ εἰς τὸ ν' ἀποφυτῶσιν ἐκ τῶν φυλακῶν, συνήθως κατὰ τὰς βασιλικὰς ἐορτάς, οἱ τελειοδίδακτοι τῆς κακουργίας, ἵνα εἰσάγωνται οἱ δόντες τὰ πρῶτα δοκίμια τῆς περὶ τὸ κακουργεῖν ἐπιτυχίας. Ἐκ τῶν προεκτεθέντων πορίζομαι τὸ συμπέρασμα ὅτι καὶ ἐπὶ τῆς Βασ. χάριτος ἐφαρμόζεται ὁ κανὼν ὅτι τὰ προνόμια πρέπει νὰ ἐρμηνεύωνται ὅσον ἔνεστι αὐστηρῶς καὶ περιορισμένως (Goeschen, Vorlesungen I § 124 III σελ. 354) Ὁ Candolle ὑπὲρ τοῦ δικαίου τῆς χάριτος μαχόμενος κατὰ τοῦ Dempierre ὑποστηρίζει ὅτι δὲν πρέπει ν' ἀφίηται ἡ ἀσκήσις αὐτοῦ εἰς τὸν ἡγεμόνα, ἀλλὰ ν' ἀνατίθεται εἰς τὴν κρίσιν τῆς δικαστικῆς ἀρχῆς. Οἱ Ἀμερικανοὶ προτιμῶσι μικτὸν συνέδριον ἐκ μελῶν τῆς δικαστικῆς, τῆς δημοτικῆς καὶ τῆς νομοθετικῆς ἐξουσίας. Τινὲς τῶν γερμανῶν ποινικολόγων καὶ πολιτειολόγων θεωροῦσι τὸ δικαίωμα τῆς χάριτος ἀποκλειστικὸν προνόμιον τοῦ Βασιλέως Berner Ἐκδ. Β. σελ. 259) Mohl Würtemb St. Recht I σελ. 209. Ὁ συντάκτης τῆς βιβλιοκρισίας τοῦ Archiv v. Cr. R. T. XIII σ. 151. Ὁ Guizot δι' εὐγλώττου ἀναλύσεως ἀποδεικνύει

ὅτι, ἔργον ὑψίστης πολιτικῆς συνέσεως, ἰδίως ἐπὶ τῶν πολιτικῶν ἐγκλημάτων, εἶναι συνταγματικὸν δικαίωμα ἐνασκούμενον ἐν ὀνόματι τοῦ Βασιλέως ὑπὸ τὴν εὐθύνην τῶν ὑπουργῶν. (De la peine de mort. ch. X).

Ἄλλ' οὐδεμίαν τῶν προεκτεθεισῶν θεωριῶν περὶ τῆς δικαιολογικῆς βάσεως τῆς βασ. προνομίας ὀφείλομεν νὰ λάβωμεν ὡς ὁδηγὸν κατὰ τὴν προκειμένην μελέτην, διότι βέβαιον εἶναι ὅτι οὐδὲ ὁ ἡμέτερος νομοθέτης ἠκούθησε τινὰ ἐξ αὐτῶν, οὐδὲ τὴν τοῦ Φαῦερβάχου, ἥτις ἐφηρμόσθη ἐν τῇ Ποιν. νομοθεσίᾳ τῶν 1813, καὶ ἐν τοῖς νομοσχεδίοις τῶν 1827 καὶ 1831 τοῦ Ποινικοῦ νόμου τῆς Βαυαρίας. Δὲν δόναται νὰ ἐπικαλεσθῶ ἐπὶ τοῦ ζητήματος, ὅπερ ἀποτελεῖ τὸ κύριον θέμα τῆς ἐρεύνης ἡμῶν, τὴν θεωρίαν τοῦ Dompierre, τοῦ Servin, τοῦ Pastoret, ὡς οὐδὲ οἱ ἀντιδοξοῦντες δύνανται νὰ ἐπικαλεσθῶσι τὴν μαρτυρίαν τοῦ Heffter (Lehrbuch § 183) ἢ τοῦ Marezoll (Cr. R. § 55 σελ. 170) διδασκόντων ἐπὶ τῇ βάσει τῶν διατάξεων τοῦ Ῥωμαϊκοῦ δικαίου ὅτι ὁ Μονάρχης ἔχει τὴν ἐξουσίαν μετὰ τοῦ ἀμνηστεύειν τὴν πράξιν καὶ τοῦ χαρίζειν μετὰ τῆς ποινῆς τὰς συνεπείας αὐτῆς· ὡς οὐδὲ τὴν τοῦ Ζαχαρίου πρεσβεύοντος ὅτι ἐπειδὴ ἡ χάρις εἶναι ἔργον δικαιοσύνης «καὶ πράγματι δικαστικὴ ἀπόφασις, καὶ ἐπομένως κρίνεται κατὰ τὰς περὶ δικαστικῶν ἀποφάσεων ἀρχάς, » ἔπεται ὅτι δὲν καταργεῖ μὲν ἡ χάρις τὰς ἀστυκὰς » συνεπείας τοῦ ἐγκλήματος, ἀλλὰ καταργεῖ τὴν ποινὴν » μεθ' ὅλων τῶν συνεπειῶν αὐτῆς. Ἐπεται ὅτι ἡ εἰς τὸν » πρωτουργὸν τοῦ ἐγκλήματος ἀποδιδομένη χάρις ἐπε- » κτείνεται καὶ εἰς τοὺς συνεργοὺς, ἐφ' ὅσον κατὰ τὸν » νόμον οὗτοι δὲν δύνανται νὰ καταδιωχθῶσιν ἄνευ ἐ- » κείνου. Ἐπεται ὅτι δὲν ἀπόκειται εἰς τὴν θέλησιν τοῦ » εἰς ὃν χαρίζεται ἡ ποινὴ νὰ δεχθῇ ἢ ἀρνηθῇ τὴν χά- » ριν. Ἐχει τάχα τὸ δικαίωμα νὰ καταναγκάσῃ τὴν » πολιτείαν εἰς τὴν ἐκτέλεσιν ἀδίκου ἀποφάσεως ; »

Προδήλως ὁ ἡμέτερος νομοθέτης ἠρανίσαστο τὰς δια

τάξεις τῆς Ποινικῆς Δικονομίας ἀπὸ τοῦ νομοσχεδίου τῆς βαυαρικῆς τῶν 1831, καὶ κατὰ τὸ πλεῖστον ἀπὸ τοῦ γαλλικοῦ κώδικος τῆς Ποιν. Δικονομίας μετὰ τὴν ἐπιθεώρησιν τῶν 1832. Ἄρα εἰς τὴν μετὰ τὸ 1832 ἐν Γαλλίᾳ καὶ ἐν Βαυαρίᾳ ἐπικρατοῦσαν νομολογίαν ἐπὶ τοῦ προκειμένου ζητήματος ὀφείλομεν ν' ἀναζητήσωμεν τὴν ἐρμηνείαν τῶν σχετικῶν διατάξεων τῆς ἡμετέρας δικονομίας.

Ἐν τῇ ἱστορίᾳ τοῦ δικαίου ἡ χάρις, καὶ ἡ διὰ Β. Δ. ἀποκατάστασις φαίνονται λείψανον τῆς ἀπολύτου ἐξουσίας τῶν Δήμων, τῶν Αὐτοκρατόρων, ἢ τῶν Ἀρχόντων ἐν Εὐρώπῃ, τῶν ὁποίων ἡ θέλησις ἦτον ὁ νόμος τῆς πόλεως· καὶ αὕτη εἶναι πρὸ τοῦ 1789 ἡ ἀληθὴς δικαιολογικὴ βάσις τῆς βασιλικῆς προνομίας. Λογικῶς, ἐπειδὴ ἡ χάρις εἶναι ἀναστολή, ἢ κατάργησις τοῦ νόμου ἐν δεδομένῃ ὑποθέσει, τὸ δικαίωμα αὐτῆς εἶναι συνέπεια τῆς νομοθετικῆς ἐξουσίας. Ὁ θέμενος τὸν νόμον ἠδύνατο καὶ νὰ ἀναστείλῃ ἢ καταργήσῃ αὐτόν· ὁ ἔχων τὸ δεσμεῖν εἶχε καὶ τὸ λύειν.

Ἐν Γαλλίᾳ πρὸ τοῦ 1830 ἡ προνομία τῆς χάριτος ὑπέστη διαφορὰς τύχας ἀναλόγους πρὸς τὰς μεταβολὰς τοῦ πολιτεύματος. Ἀπὸ τοῦ δ' αἰῶνος οἱ Βασιλεῖς ἤρξαντο συγκεντροῦντες ἐν ταῖς χερσὶν αὐτῶν τὴν ἐξουσίαν, ἣν ἀντεποιοῦντο καὶ οἱ Τοπάρχαι, καὶ ἀνώτεροι Ἐκκλησιαστικοὶ ἀξιωματικοί, τῆς ἀμνηστείας καὶ τῆς χάριτος, ὅτε μὲν ἀπαλλάσσοντες ἀπὸ τῆς καταδιώξεως τοὺς ὑπαιτίους ἀξιοποίνων πράξεων, ὅτε δὲ καταργοῦντες τὴν ἀρξαμένην ποινικὴν καταδίωξιν, καὶ ἄλλοτε χαρίζοντες τὴν ποινὴν, ἢ τὰς ἀτιμωτικὰς συνεπείας τῆς καταδικαστικῆς ἀποφάσεως, διὰ τῶν lettres d'abolition, de remission, de pardon, de justice, de grace, de commutation de peine, de rappel des galères, du ban κλ. ("Ορα Pothier Proc. Crim. Sect. VII art. II (α). Πάντα ταῦτα κατήργησεν ἡ Συντακτικὴ συνέ-

(α) Οἱ νομοδιδάσκαλοι τῆς Γαλλίας τοῦ 17. καὶ 18. αἰῶνος
ΜΕΡΟΣ Δ'.

λευσις (*Constituante*) ἐν τῷ Ποιν. νόμῳ τῆς 25 Σεπτεμβρίου 1791 Τιτλ. 7 ἀρθ. 13, ἀκολουθοῦσα τὰς θεωρίας τῶν Βενθάμου, Servin, Pastoret κ. α. Ἀλλὰ κατὰ τὴν ἀνακήρυξιν τοῦ Ναπολέοντος ὡς Πρώτου Ὑπάτου διὰ τοῦ ψηφίσματος τῆς 4 Αὐγούστου 1802 (*Senatus Consulte 16 Thermidor an X*) ἀρθ. 86 ἀπενεμήθη τῷ Πρώτῳ Ὑπάτῳ τὸ δικαίωμα τῆς χάριτος « *Le Premier Consul a droit de faire grace* ». Ἐνῆσκα δὲ ἀπόλυτον δικτατορικὴν ἐξουσίαν ὁ Ναπολέων, ὅπως οἱ πρόην βασιλεῖς τῆς Γαλλίας, ἐφήρμοσεν ὡς συμπεριλαμβάνον καὶ τὸ τῆς ἀμνηστίας τὸ δικαίωμα τῆς χάριτος, ὅπερ ἀνεγνωρίσθη ὑπὲρ τοῦ Αὐτοκράτορος διὰ τῶν ἀρθρ. 619—634 τοῦ Ποιν. νόμου τοῦ 1810. Οὕτω δι' αὐτοκρ. Διατάγματος τῆς 25 Μαρτίου 1810 ἐν μὲν τῷ ἀρθρ. 1 διετάσσετο ἡ ἀπόλυσις πάντων τῶν κρατουμένων ἐν ταῖς φυλακαῖς δυνάμει ἀποφάσεων Πλημμελειοδικῶν, ἡ ὑποκειμένων εἰς ποινικὴν καταδίωξιν, ἡ φυλάκισιν ἔνεκα χρέους, προστίμου, ἡ δικαστικῶν ἐξόδων, ἡ ἔνεκα δασικῶν πλημμελημάτων· καὶ ἐν τῷ ἀρθρ. 8 ἀπενεμίετο ἀμνηστία εἰς πάντας τοὺς ὑπαξιωματικούς καὶ στρατιώτας τοῦ κατὰ γῆν στρατοῦ, ἡ τοῦ ναυτικοῦ, τοὺς καταδιωκομένους, ἡ ὑποκειμένους εἰς καταδίωξιν, ἡ καταδικασθέντας ἐπὶ αὐτομολίᾳ εἰς τὸν ἐχθρόν. Διὰ δὲ τοῦ διατάγματος τῆς 24 Ἀπριλίου 1810 ἀρθρ. 1 ἐ-

ῆρύοντο τὰς δοξασίας αὐτῶν περὶ χάριτος ἐκ τῶν διατάξεων τοῦ ρώμ. δικαίου περὶ τῆ· *abolitio* καὶ *restitutio*. Ἀλλ' ἐνῶ παρὰ τοῖς Ρωμαίοις ἡ *abolitio* ἐσήμαινε τὴν παραίτησιν τοῦ κατηγοροῦ ἀπὸ τῆς καταδίωξεως, καὶ εἰς εἰδικωτέραν σημασίαν τὴν ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος ἀπονεμομένην ἀμνηστείαν, ἡ δὲ χάρις τῆς καταγνωσθείσης ποινῆς ἐκαλεῖτο ὑπὸ τῶν νομοδιδασκάλων *restitutio sententiam passi ex indulgentia principis*, παρὰ τοῖς Γάλλοις *abolition* ἐλέγετο ἡ χορηγουμένη ἀμνηστία, ἡ χάρις ἐπὶ πράξεως τιμωρουμένης διὰ κεφαλικῆς ποινῆς, *remission* ἐπὶ πράξεως συγγνωστῆς (*excusable*) καὶ *pardon* ἡ χορηγουμένη χάρις ἡ ἀμνηστία διὰ πράξιν μὴ τιμωρουμένην διὰ θανάτου.

δόθη ἀμνηστεία εἰς τοὺς λαβόντας τὰ ὄπλα κατὰ τῆς Γαλλίας κτλ. Πολλὰ δὲ τοιαῦτα διατάγματα ἀπαντῶσιν ἐν τῇ συλλογῇ τῶν Νόμων καὶ Διαταγμάτων τῆς Γαλλίας μέχρι τοῦ 1823.

Μετὰ τὴν παλινόρθωσιν διὰ τοῦ συνταγματικοῦ χάριτος τοῦ Ἰουνίου 1814 ἄρθρ. 67 ἀνεγνωρίσθη εἰς τὸν Βασιλέα τὸ δικαίωμα τοῦ ἀπονέμειν χάριν καὶ μεταβάλλειν τὰς ποινάς. (Le Roi a le droit de faire grace, et celui de commuer les peines). Ἡ φράσις φαίνεται διαφορουμένη, καὶ κατὰ τινὰς ἀναφερομένη εἰς τὸ τῆς ἀμνηστείας δικαίωμα, ὅποιον εἶχεν ὁ Ναπολέων. Ἀλλ' ἤδη διὰ τοῦ ἄρθρ. 18 τιτλ. 7 Μ'. α. τοῦ Ποιν. Κώδικος τῶν 1791 ἡ Βασ. προνομία τῆς χάριτος εἶχεν ἀντικατασταθῇ διὰ τῆς ἀποκαταστάσεως, χορηγουμένης δι' ἀποφάσεως τοῦ Συμβουλίου τοῦ δήμου ἐν ᾧ κατώκει ἐπὶ δύο συνεχῇ ἔτη ὁ καταδικασθεὶς καὶ ὑποστὰς τὴν ποινὴν, καὶ ἀνακηρυσσομένης ὑπὸ τοῦ Προέδρου τοῦ ἐγκληματικοῦ δικαστηρίου. Αἱ δὲ διατάξεις τοῦ Ποιν. Κώδικος ἀντεκατεστάθησαν πάλιν διὰ τῶν ἄρθρων 619—634 τοῦ Κώδικος τῆς Ποιν. Δικονομίας τῶν 1808, τροποποιουσῶν τὴν διαδικασίαν τῆς ἀποκαταστάσεως χορηγουμένης διὰ Βασιλικοῦ διατάγματος κατόπιν γνωμοδοτήσεων τοῦ Εἰσαγγελέως, καὶ τοῦ Δικαστηρίου τῶν Ἐφετῶν. Ἐκτοτε ἡ ἐπιστήμη διέκρινε μεταξὺ ἀμνηστείας, χάριτος, καὶ ἀποκαταστάσεως, κατὰ δὲ τὸν Ἰανουάριον τοῦ 1822 ἐπαρουσιάσθη ὡς ἐξῆς τὸ ζήτημα—Στρατιωτικός τις καταδικασθεὶς εἰς ποινὴν ἐγκληματικὴν καὶ ἀτιμωτικὴν, συνεπεία δὲ ταύτης στερηθεὶς τῶν ἀστυκῶν καὶ πολιτικῶν δικαιωμάτων, καὶ ἐκπεσὼν τοῦ δικαιώματος τῆς συντάξεως, ἔτυχε Β. χάριτος· δυνάμει δὲ τοῦ διατάγματος ἤτησε τὴν ἀποκατάστασιν εἰς τὰ ἀπωλεσθέντα δικαιώματα τῆς στρατιωτικῆς ὑπηρεσίας. Ἡ Κυβέρνησις τοῦ Βασιλέως ἤτησε τὴν γνώμην τοῦ Συμβουλίου τῆς Ἐπικρατείας ἐπὶ τοῦ ζητήματος. «Ἐὰν ἀξιωματικοὶ τεθέντες εἰς ἀπόταξιν

» ἕνεκα καταδίκης εἰς ποινὴν ἐγκληματικὴν ἢ ἀτιμωτι-
 » κήν, ὑποστάντες τὴν ποινὴν, ἢ τυχόντες χάριτος, πρέ-
 » πη νὰ ἐπιτύχωσι καὶ τῆς νομίμου ἀποκαταστάσεως
 » ὅπως ἀνακτήσωσι τὸ πρὸς σύνταξιν δικαίωμα». «Τὰ
 » Τμήματα τοῦ Συμβουλίου ἐπὶ τῆς Νομοθεσίας, τῶν Οἰ-
 » κονομικῶν καὶ τῶν Στρατιωτικῶν συνελθόντα, καὶ λα-
 » βόντα ὑπ' ὄψει (διάφορα ἔγγραφα ἀναφορῶν, διαταγῶν
 » κλ.) 5) τὰς διατάξεις τοῦ συνταγματικοῦ χάρτου, τοῦ
 » ἀστυκοῦ Κώδικος, τοῦ ποινικοῦ, καὶ τοῦ τῆς ποινικῆς
 » δικονομίας, ὡς καὶ τὰς τοῦ ἄρθρ. 86 τῆς κυβερνητικῆς
 » πράξεως τῆς 16 Thermidor an X (4 Αὐγ. 1802,
 » παρατεθείσης ἀνωτέρω) κτλ. διεσκέψατο ἐπὶ τῶν ἐξῆς
 » ζητημάτων (1ον 2ον 3ον) 4ον Τὰ διατάγματα περὶ χά-
 » ριτος ἀπονεμομένης μετὰ τὴν ἐκτέλεσιν τῆς ἀποφά-
 » σεως (διότι κατὰ τὸν Γαλλικὸν νόμον μετ' αὐτὴν ἐπέρ-
 » χονται αἱ συνέπειαι τῆς στέρησεως τῶν ἀστυκῶν καὶ
 » πολιτικῶν δικαιωμάτων) καὶ μὴ περιέχοντα διάταξιν
 » περὶ ἀποκαταστάσεως τοῦ καταδικασθέντος, ἀπαλλάτ-
 » τουσιν ἀπὸ τῆς ἐκτελέσεως τῶν διατάξεων τῆς ποινι-
 » κῆς δικονομίας περὶ ἀποκαταστάσεως; 5ον Τὰ δια-
 » τάγματα περὶ χάριτος δύνανται διὰ ῥητοῦ ὁρισμοῦ ν'
 » ἀπαλλάξωσιν ἀπὸ τῶν ὑπὸ τῆς ποινικῆς δικονομίας
 » διαγραφόμενων διατυπώσεων; . . . Ἐπὶ τοῦ 4ου ζη-
 » τήματος σκεφθέντα ὅτι τὸ ἄρθρ. 68 τοῦ Συντάγματος
 » ἐτήρησεν ἐν ἰσχύει τοὺς μὴ ἐναντίους νόμους· ὅτι ἡ
 » ἀνάγκη τῆς ἀποκαταστάσεως, ἡ ἐπιβαλλομένη εἰς τὸν
 » καταδικασθέντα ἐκ τῆς ποιν. δικονομίας ὅπως ἀπαλ-
 » λαγῇ ἀπὸ τῶν νομίμων ἀνικανοτήτων, εἰς αὗς ὑπέπεσε
 » διὰ τῆς ἐκτελέσεως τῆς ἀποφάσεως, κατ' οὐδὲν ἀντί-
 » κειται εἰς τὸ ἄρθρον 67 τοῦ Συντάγματος, ὅπερ ἐχο-
 » ρήγησε τῷ Βασιλεῖ τὸ δικαίωμα τοῦ δίδειν χάριν καὶ
 » μεταβάλλειν τὴν ποινὴν—ὅτι πράγματι ἡ χάρις καὶ ἡ
 » ἀποκατάστασις διαφέρουσιν οὐσιωδῶς κατὰ τὴν ἀρχὴν
 » καὶ τὰ ἀποτελέσματα. Ὅτι ἡ χάρις προέρχεται ἐκ
 » τῆς ἐπιεικίας τοῦ Βασιλέως, ἡ ἀποκατάστασις ἐκ τῆς

»δικαιοσύνης αὐτοῦ. — "Οτι τὸ ἀποτέλεσμα τῆς χάριτος
 »δὲν εἶναι ἡ κατάργησις τῆς ἀποφάσεως, ἀλλὰ μόνον ἡ
 »ἀποπλήρωσις τῆς ποινῆς (de faire cesser la peine).
 » — "Οτι κατὰ τοὺς ὁρισμοὺς τῆς ποινικῆς δικονομίας
 »τὸ δικαίωμα τῆς ἀποκαταστάσεως ἄρχεται μόνον ἀφοῦ
 »ὁ καταδικασθεὶς ὑποστῇ τὴν ποινὴν. — "Οτι τὸ ἀποτέ-
 »λεσμα τῆς ἀποκαταστάσεως εἶναι ἡ ἀπαλλαγὴ τοῦ
 »καταδικασθέντος ἀπὸ τῶν ἀνικανοτήτων, εἴτε πολιτι-
 »κῶν, εἴτε ἀστυκῶν εἰς ἃς ὑπέπεσε. — "Οτι αἱ ἀνικανό-
 »τητες αὗται εἶναι ἐγγυήσεις διδόμεναι παρὰ τοῦ νόμου
 »εἴτε εἰς τὴν κοινωνίαν, εἴτε εἰς τρίτους, καὶ ὅτι ἡ εἰς
 »τὸν καταδικασθέντα ἀπονεμομένη χάρις δὲν δύναται
 »νὰ τὸν ἀπαλλάξῃ ἀπὸ τῶν ἀνικανοτήτων, ὡς οὐδὲ ἀπὸ
 »τῶν διατάξεων τῆς ἀποφάσεως τῶν ὑπὲρ τρίτων ἐκδο-
 »θειςῶν. Ἐπὶ τοῦ 5ου ζητήματος. — Σκεφθέντα ὅτι ἡ
 »Βασ, προνομία δὲν ἐκτείνεται μέχρι τοῦ ν' ἀπαλλάξῃ
 »τοὺς πολίτας ἀπὸ τῶν ὑποχρεώσεων τῶν ἐπιβαλλομένων
 »αὐτοῖς διὰ τῶν ὑπὸ τοῦ Συντάγματος τηρηθέντων νό-
 »μων, καὶ ἀπὸ τῶν ὁποίων μόνη ἡ νομοθετικὴ ἐξουσία
 »δύναται νὰ τοὺς ἀπαλλάξῃ. Ἀποφαίνεται 4ον ὅτι ἡ
 »μετὰ τὴν ἐκτέλεσιν τῆς ἀποφάσεως ἀπονεμηθεῖσα χά-
 »ρις δὲν ἀπαλλάσσει ἀπὸ τῆς αἰτήσεως ἀποκαταστάσεως
 »κατὰ τὰς διατάξεις τῆς ποινικῆς δικονομίας. 5ον "Οτι
 »τὸ μετὰ τὴν ἐκτέλεσιν τῆς ἀποφάσεως ἐκδοθὲν διά-
 »ταγμα χάριτος δὲν δύναται νὰ περιέχῃ ὁρισμὸν τινα
 »ἀπαλλάσσοντα ἀπὸ τῶν ὑπὸ τῆς Ποιν. δικονομίας δια-
 »γραφομένων τύπων πρὸς ἀποκατάστασιν. Ἐγκριθὲν ἐν
 »τῷ ἀνακτόρῳ τοῦ Κεραμεικοῦ τῇ 8 Ἰανουαρίου 1823». Τοιαύτη ἦτον ἡ ἐπίσημος ἐρμηνεία τοῦ ἄρθρ. 619 τῆς ποιν. δικονομίας τῶν 1808, ὅπερ ἐτροπολογήθη διὰ τοῦ νόμου τῆς 23 Ἀπριλίου 1832. Κατὰ τὸν προηγούμενον « πᾶς καταδικασθεὶς εἰς ποινὴν ἐγκληματικὴν, ἢ ἀτιμωτικὴν ὑποστὰς τὴν ποινὴν του δύναται ν' ἀποκατασταθῇ». Κατὰ τὸν νόμον τοῦ 1832. «πᾶς καταδικασθεὶς εἰς ποινὴν ἐγκληματικὴν, ἢ ἀτιμωτικὴν, ὑπο-

στάς τὴν ποινὴν, ἢ τυχὼν χάριτος, ἢ μεταβολῆς τῆς ποινῆς, δύναται ν' ἀποκατασταθῇ». Ὁ λόγος τῆς τροπολογίας εἶναι εὐνόητος. Ὁ καταδικασθεὶς εἰς θάνατον, εἰς ὃν ἐχαρίσθη ἡ ποινὴ πρὸ τῆς ἐκτελέσεως τῆς ἀποφάσεως, δὲν ἐστερεῖτο τῶν ἀστυκῶν καὶ πολιτικῶν δικαιωμάτων, διότι κατὰ τὸν γαλλ. νόμον αἱ συνέπειαι τῆς ποινῆς ἤρχιζον μετὰ τὴν ἐκτέλεσιν τῆς ἀποφάσεως (Code Civil art 26). ἐν τοιαύτῃ λοιπὸν περιπτώσει ὁ καταδικασθεὶς εἰς θάνατον ἐξασκῶν, συνεπεία τῆς χάριτος τῆς ποινῆς, τὰ πολιτικὰ καὶ ἀστυκὰ δικαιώματα, ἦτον εἰς θέσιν κρείττονα τοῦ καταδικασθέντος εἰς εἴρκτην ἢ φυλάκισιν, ἔχοντας ἀνάγκην ἀποκαταστάσεως πρὸς ἀνάκτησιν τῶν πολιτικῶν δικαιωμάτων. Εἰς τοῦτο οἱ νομοδιδάσκαλοι εὔρον τὴν θεραπείαν τοῦ νὰ μεταβάλληται ἡ θανατικὴ ποινὴ εἰς πρόσκαιρον, διὰ τοῦ περὶ χάριτος τῆς ποινῆς διατάγματος. Ἀφ' ἑτέρου ὁ καταδικασθεὶς εἰς ποινὴν ἰσοβίου καὶ τυχὼν χάριτος δὲν ὑπήγετο εἰς τὸ ἄρθρ. 619 κατὰ τὸ γράμμα τοῦ παλαιοῦ νόμου, καὶ δὲν ἠδύνατο ἀναμφιλέκτως νὰ αἰτήσῃ ἀποκατάστασιν, διότι δὲν ὑπέστη τὴν ποινὴν. Ἀνάγκη λοιπὸν τῆς μεταβολῆς τῆς ἰσοβίου ποινῆς εἰς πρόσκαιρον διὰ τοῦ περὶ χάριτος διατάγματος, ὅπως μὴ στερηθῇ ὁ καταδικασθεὶς τοῦ δικαιώματος τῆς ἀποκαταστάσεως. Ἀλλ' ἐκ πάντων τούτων προκύπτει ὅτι κατὰ τὴν ἔννοιαν τοῦ νέου νόμου τῶν 1832 δὲν ἠδύνατο διὰ Βασ. χάριτος νὰ ἀποκατασταθῇ εἰς τὰ ἀστυκὰ καὶ πολιτικὰ δικαιώματα ὁ στερηθεὶς αὐτῶν συνεπεία τῆς ποινῆς. Εἰς τὸ συμπέρασμα τοῦτο καταντᾷ καὶ ἡ ἐπιστημονικὴ ἐρμηνεία τοῦ γαλλικοῦ δικαίου.

Ὁ Toullier I, 291 καὶ ὁ Durauton I, 240 ἄνευ αἰτιολογίας τινος, καὶ μὴ διακρίνοντες μεταξὺ χάριτος καὶ ἀποκαταστάσεως, γράφουσιν ὅτι διὰ τῆς ἀπονομῆς χάριτος πρὸ τῆς ἐκτελέσεως δὲν ἐπέρχεται ὁ πολιτικὸς θάνατος· ἀπογεγομένης δὲ χάριτος μετὰ τὴν ἐκτέλεσιν ὁ καταδικασθεὶς μόνον ἐν τῷ μέλλοντι ἀποκτᾷ τὰ πολιτικὰ δικαιώματα.

Handwritten notes:
 21 7° 1832
 Code de Delict
 art. 95.
 1832

Ὁ Μερλῖνος πρεσβεύει μὲν ὅτι διὰ τοῦ περὶ χάριτος Β. Διατάγματος δύνανται ν' ἀφεθῶσιν μετὰ τῆς ποινῆς αἱ συνέπειαι αὐτῆς· ἀλλὰ διότι λαμβάνει ὑπ' ὄψιν τὴν πρὸ τοῦ 1832 στάσιν τῆς νομοθεσίας, καὶ δοξάζει ὅτι διὰ τῆς Κυβερνητικῆς πράξεως τῆς 4 Αὐγούστου 1802 ἀπεδίδετο εἰς τὸν Πρῶτον Ἰπατον τὸ δικαίωμα τῆς χάριτος ἀπεριόριστον, ὅποιον εἶχον πρὸ τοῦ 1789 οἱ Βασιλεῖς τῆς Γαλλίας, καὶ ὅτι διὰ τοῦ Συντάγματος τοῦ 1814 ἀνεγνωρίσθη τὸ τῆς χάριτος δικαίωμα τοῦ Βασιλέως ὅπως ἐνησκειτο ὑπὸ τοῦ Αὐτοκράτορος. Κατὰ τοῦτο διαφωνεῖ πρὸς τὴν ὑπὸ τοῦ Συμβουλίου τῆς Ἐπικρατείας δοθεῖσαν λύσιν ἐπὶ τοῦ 5ου ζητήματος διὰ τῆς γνωμοδοτήσεως τῆς 21 Δεκ. 1822· ἀλλ' ἐν τῇ περιπτώσει καθ' ἣν διὰ τοῦ Β. Διατάγματος χαρίζεται ἀπλῶς ἡ ποινὴ, συμφωνεῖ πληρέστατα μετὰ τῆς γνώμης τοῦ Συμβουλίου ἐπὶ τοῦ δ' ζητήματος· προσεπικαλεῖται δὲ ὑπὲρ τῆς γνώμης αὐτοῦ σύμφωνον ἀπόφασιν τοῦ Ἀκυρωτικοῦ τῆς 6 Ἰουλίου 1827.

Ὁ Legraverend, τὸν ὅποιον ἀναφέρουσιν ὡς ἀντιδοξοῦντα, μετὰ προσοχῆς ἀναγινωσκόμενος φαίνεται παραδεχόμενος τὴν γνώμην τοῦ Συμβουλίου τῆς Ἐπικρατείας. Ἐν σελ. 748 τόμ. II Ἐκδ. Duvergier Παρ. 1830 σημειοῖ μόνον τὴν κατάργησιν τῶν πρότερον ἀπονεμομένων lettres d'abolition, de rappel du ban ou des galères καὶ τὴν ἰσχὺν μόνον τῶν lettres de grace et de commutation de peine. Οὐδὲν πλεό-τερον. Ἐν σελ. 756 ἐξετάζει τὰ ἀποτελέσματα τῆς χάριτος μεταβαλλομένης τῆς ποινῆς τοῦ θανάτου εἰς ἰσόβια δεσμὰ ὡς πρὸς τὴν ἀτίμωσιν, (flettrissure=στιγματισμὸν) ἥτοι τὴν ἔκθεσιν τοῦ καταδίκου εἰς θέαν τοῦ κοινοῦ ἐν δημοσίᾳ πλατεία, φέροντος ἐπὶ τῆς κεφαλῆς τὴν ἐπιγραφὴν τοῦ ὀνόματος, ἐπαγγέλματος, κατοικίας, τῆς καταγνωσθείσης ποινῆς καὶ τῆς αἰτίας τῆς καταδίκης. Συμφωνεῖ δὲ μετὰ τῶν ἄλλων νομοδιδασκάλων ὅτι ἡ μεταβολὴ τῆς ποινῆς δὲν συνεπιφέρει τὴν ἔκθεσιν. Ἐν

δὲ τῇ σελίδι 771—772 ὁ διάσημος ποινικολόγος ἐξετάζει καὶ λύει καταφατικῶς μόνον τὸ ζήτημα, ἂν ὁ Βασιλεὺς δύναται διὰ Διατάγματος περὶ χάριτος νὰ συντέμῃ τὰς προθεσμίας, τὰς ὑπὸ τῆς Ποιν. Δικονομίας ὀριζομένας διὰ τὴν ἀποκατάστασιν, ἢ ν' ἀπαλλάξῃ μέρους τῶν διατυπώσεων τῆς διαδικασίας. Ὑποσημειοῖ δὲ «Τοιαύτη εἶναι ἐπὶ τοῦ προκειμένου ἡ γνώμη μου. . . .»
 »Ἀλλ' ὅμως ἡ γνώμη τοῦ Συμβουλίου τῆς Ἐπικρατείας, ἐγκριθεῖσα ὑπὸ τοῦ Βασιλέως τὴν 8 Ἰανουαρίου 1823 φέρει, ὅτι ἡ μετὰ τὴν ἐκτέλεσιν τῆς ἀποφάσεως ἀπονεμομένη χάρις δὲν ἀπαλλάσσει τὸν τυχόντα αὐτῆς ἀπὸ τῆς αἰτήσεως ἀποκαταστάσεως συμφώνως πρὸς τὰς διατάξεις τῆς Ποιν. Δικονομίας· (τοῦτο ἔδειξα ἐν τῷ κεφ. περὶ τοῦ δικαιώματος τῆς ἀποκαταστάσεως) καὶ ὅτι τὰ μετὰ τὴν ἐκτέλεσιν τῆς ἀποφάσεως ἀπονεμόμενα Διατάγματα χάριτος δὲν δύνανται νὰ περιέχωσιν ὀρισμὸν τινὰ ἀπαλλάσσοντα ἀπὸ τῶν διατυπώσεων τῶν διατασσομένων διὰ τὴν ἀποκατάστασιν.
 »Δέχομαι (*j'admets bien*) τὴν ἀρχὴν ταύτην ὡς πρὸς τὴν σύνταξιν τοῦ περὶ χάριτος Διατάγματος, ἀλλὰ δὲν παραδέχομαι αὐτὴν ἐπεκτεινομένην μέχρι τοῦ ν' ἀρνηθῶ τῷ Βασιλεῖ τὸ δικαίωμα ὅπερ ἐνήσκει τοῦ ν' ἀπονέμῃ ἀκολούθως (μετὰ τὴν χάριν) Διάταγμα ἀποκαταστάσεως πρὸ τῆς λήξεως τῶν προθεσμιῶν». Ὁ δὲ Duvergier ἐν σελ. 765 ὑποσημειοῖ »Μία γνωμάτευσις τοῦ Συμβουλίου τῆς Ἐπικρατείας ἀναδεικνύει μετὰ πολλῆς σαφηνείας τοὺς διακριτικοὺς χαρακτήρας τῆς χάριτος καὶ τῆς ἀποκαταστάσεως. Ἐξ αὐτῆς ἐξάγεται ὅτι ἡ χάρις μόνον ἀποτέλεσμα ἔχει τὴν ἀποπλήρωσιν τῆς ποινῆς, ἐνῶ ἡ ἀποκατάστασις ἔχει ὡς ἀποτέλεσμα ν' ἀπαλλάσῃ τὸν καταδικασθέντα ἀπὸ πασῶν τῶν ἀνικανοτήτων, εἴτε πολιτικῶν, εἴτε ἀστυκῶν, εἰς ἃς ὑπέπεσε, καὶ ὅτι ἡ Βασ. προνομία δὲν ἐκτείνεται μέχρι τοῦ νὰ προσδίδῃ εἰς τὴν χάριν τ' ἀποτελέσματα τῆς ἀποκαταστάσεως».

Τὴν αὐτὴν γνώμην ἐξέθηκεν ὁ Carnot. Instr. Crim. 3 σελ. 591, ὁ Favard ἐν λέξει Rehabilitation. Καὶ μετὰ τὸ 1833 — 34 τὴν αὐτὴν γνώμην ἐξηκολούθησε παραδεχομένη ἡ γαλλικὴ νομολογία μέχρι τοῦδε. Ὁ Rauter Dr. Crim. Τόμ. II σελ. 570 ἔκδ. Παρ. γράφει «Τὸ ἀποτέλεσμα τῆς ἀπονεμομένης χάριτος δὲν εἶναι ἡ ἐξάλειψις τοῦ ἐγκλήματος, οὐδ' αὐτῆς τῆς καταδίκης· ἀφορᾷ δὲ μόνον εἰς τὴν ἐκτέλεσιν τῆς ἀποφάσεως. . . Αἱ ἔνδικοι ἠθικαὶ συνέπειαι τῆς καταδίκης, οἷαι αἱ ἀνικανότητες ἀστυκαὶ καὶ πολιτικαί, ἡ ἀτιμία, ὁ πολιτικὸς θάνατος, ἡ ἀπώλεια τῶν στρατιωτικῶν συντάξεων, ἐὰν ἤδη ἐπληξάν τὸν καταδικασθέντα καὶ λαβόντα χάριν, ὑφίστανται καὶ μετὰ τὴν ἀπονομὴν τῆς χάριτος (ἄρθρ. 619). Ἀλλ' ὁ κατάδικος ὁ λαβὼν χάριν πρὸ τῆς ἐκτελέσεως δὲν ὑποπίπτει εἰς ἀτίμωσιν. Καὶ ἐν ὑποσημειώσει (2) « Ἡ ἀποκατάστασις εἶναι τὸ μόνον μέσον τὸ ἐπιφέρειν τὴν ἐξάλειψιν τῶν ἀνικανότητων. Τοιαύτη εἶναι ἡ γνωμάτευσις τοῦ Συμβουλίου τῆς Ἐπικρατείας τῆς 8 Ἰανουαρίου 1823 ἣτοι πρέπει πάντοτε ν' ἀναφέρηται ὡς ἀποτελοῦσα αὐθεντίαν. . . Ὁ Legraverend ἀπατᾷται ὡς πρὸς τὴν ἄρσιν τῆς ἀτιμίας. κτλ.»

Ἴδου δὲ ἡ γνώμη τοῦ Chaveau Ad. (Cod. Pena I ἔκδ. 1837 σελ. 200). « Αἱ ποιναὶ τὰς ὁποίας ἀποκαλοῦμεν παρεπομένας (accessoires) εἶναι ἀνικανότητες προερχόμεναι ἐκ τινων τιμωριῶν (chatiments), μᾶλλον ἢ ποινὰ εἰς τὴν κυρίαν σημασίαν τῆς λέξεως... Αἱ νομικαὶ ἀνικανότητες αἱ ἀποτελοῦσαι τὸν πολιτικὸν θάνατον ἐπέρχονται ἀπὸ τῆς ἡμέρας τῆς ἐκτελέσεως τῆς ποινῆς . . . αἱ ἀνικανότητες ἑκτοτε παρέχουσι δικαιώματα εἴτε ὑπὲρ τῆς κοινωνίας εἴτε ὑπὲρ τρίτων. . . Ὅταν αἱ ἀνικανότητες ἐπέλθωσιν, ἡ χάρις δὲν δύναται ν' ἀπαλλάξῃ τὸν καταδικασθέντα, καὶ ἡ ἀποκατάστασις καταργεῖ αὐτὰς μόνον ἐν τῷ μέλλοντι». Τὰ αὐτὰ πρεσβεύουσιν ὁ Faustin (ἐν instr. Crim. ἔκδ.

Παρ. 1860 Τόμ. 9 σελ. 575) ἐπικαλούμενος καὶ ἀναγράφων τὴν γνώματευσιν τοῦ Συμβουλίου τῆς Ἐπικρατείας τῶν 1822. Ὁ Foucart Dr: Adm: T I ἀρ. 108 ἐπ. Ὁ Demolombe Cours Τόμ. I σελ. 279, ὁ Dalloz ἐν λ. droit civil ἀρ. 747 καὶ Grace §. 7. ~~δ~~.

Ὡς ἐκ περισσοῦ παρέθθηκα τὰς γνώμας τῶν νεωτέρων συγγραφέων. Βεβαίως ὁ συντάκτης τῆς ἡμετέρας Ποιν. Δικονομίας εἶχεν ὑπ' ὄψει τὴν ἐν Γαλλίᾳ ἐπικρατοῦσαν νομολογίαν κατὰ τὸ 1833—34, καὶ κατ' αὐτὴν ὁ Βασιλεὺς δὲν εἶχε τὴν ἐξουσίαν νὰ καταργήσῃ διὰ χάριτος τὰς συνεπείας τῆς καταγνωσθείσης ποινῆς ὡς πρὸς τὴν στέρησιν τῶν πολιτικῶν δικαιωμάτων. Τοῦτο μόνον διὰ τῆς ἀποκαταστάσεως ἠδύνατο νὰ γίνῃ. Ἰδωμεν νῦν τί-
δὲν οὐκ
ἀποκαταστάσεως
ἀποκαταστάσεως

Γνωστὸν ὅτι καὶ ἐν Γερμανίᾳ μέχρι τέλους τοῦ ΙΗ'. αἰῶνος ἐπεκράτουν αἱ αὐταὶ περὶ τῆς ἀπεριορίστου καὶ ἀπολύτου προνομίας τοῦ Μονάρχου ἵνα χαρίζῃ καὶ ἀμνηστεύῃ πᾶσαν ποινὴν καὶ πρᾶξιν ἀξιόποινον, ἀρχαί τοῦ Ῥωμαϊκοῦ καὶ τοῦ γαλλικοῦ δικαίου. Ἐν Βαυαρίᾳ διὰ τοῦ συντάγματος τῆς 20 Μαΐου 1818, τίτλ. 8 § 4 ὠρίσθη ὅτι «ὁ Βασιλεὺς δύναται ἐπὶ ποινικῶν ὑποθέσεων νὰ ἀπονείμῃ χάριν, νὰ ἐλαττώσῃ τὴν ποινὴν ἢ νὰ ἀφίησιν αὐτὴν, ἀλλ' ἐν οὐδεμιᾷ περιπτώσει νὰ ἐμποδίσῃ οἷαν-δήποτε ἐκκρεμῇ δίκην, ἢ ἀρξαμένην ἀνάκρισιν». Ἀπὸ δεκαετίας πρότερον εἶχεν ἡ Βαυαρία ὡς κύριον ὁδηγὸν περὶ τὴν θεωρίαν καὶ τὴν πρᾶξιν τοῦ Ποινικοῦ δικαίου τὸν Φάϋερβάχον, διδάσκοντα ἀπὸ τῆς ἑδρας ὅτι ἡ ἐνέργεια τοῦ δικαιώματος τῆς χάριτος πρέπει νὰ ἔχῃ σκοπὸν καὶ λόγον μόνον τὴν δικαιοσύνην· πρέπει ἐπομένως νὰ χρησιμεύῃ μόνον α) εἰς ἐξομάλυνσιν ἀντιφάσεως τοῦ τυπικοῦ δικαίου πρὸς τὸ οὐσιαστικόν· β') εἰς διατήρησιν τῶν νομίμων καθεστώτων κατέναντι ἐπικειμένου κινδύνου· καὶ γ') εἰς διατήρησιν τῆς ἐκφοβιστικῆς ἰσχύος τῶν νόμων ὅσάκις ἡ αὐστηρὰ τοῦ δικαίου ἐφαρμογὴ ἤθελε καταν-

τήσει ὠμότης» (Θεωρ. τοῦ Π. Δ. § 63). Εἰς τὸν ἐπιφανῆ Καθηγητὴν ἀνετέθη ἡ σύνταξις τοῦ νομοσχεδίου τῶν 1810 ὅπερ ἐχρησίμευσεν ὡς βάσις τῆς Ποινικῆς νομοθεσίας τῶν 1813. Ἐν τούτῳ δὲ ἄρθ. 12 καὶ 13 ἐπετρέπετο εἰς τὸν καταδικασθέντα εἰς ποινὴν περιορίζουσιν τὴν σωματικὴν ἐλευθερίαν ἐπ' ἀόριστον, ἢ ἐπὶ πλεόν τῶν ὀκτῶ ἐτῶν, νὰ ζητήσῃ χάριν μόνον μετὰ παρέλευσιν δεκαῆς ἐτῶν, ἢ μετὰ τὴν πλήρωσιν τῶν τριῶν τετάρτων τῆς ποινῆς, ἐὰν παρεῖχεν ἀναμφιβόλως ἀποδείξεις διορθώσεως. Ἐπὶ δὲ τῶν ἄρθρων τούτων ἐψηφίσθη ἐν τοῖς ἐπισήμοις σχολείοις» ἐξ ἄλλου ἔνεκα τῆς βελτιώσεως τοῦ ἐγκληματίου ἐν πάσῃ περιπτώσει παρέχεται αὐτῷ μόνον ἡ ἐλπίς χάριτος· οὐδὲν δ' ἔχει δικαίωμα πλήρες ἐπ' αὐτῆς· μάλιστα ἡ ἀπονεμηθεῖσα χάρις ὡς πρὸς τὴν διάρκειαν τῆς ποινῆς δὲν αἶρει τὰς συνεπείας, αἵτινες ἅπαξ προσήλθοι ἀπὸ τῆς καταγνώσεως τῆς ποινῆς τῶν δεσμῶν ἢ τῆς εἰρκτικῆς». Ἀνάλογοι διατάξεις περὶ ἐλαττώσεως τῆς ποινῆς, ἐν περιπτώσει διορθώσεως τοῦ καταδικασθέντος μετὰ τὴν ἐκπλήρωσιν τῶν τριῶν τετάρτων, ἀπαντῶσιν ἐν τῷ νομοσχεδίῳ τοῦ Gönnér τοῦ 1822 (ἄρθρ. 25), ἐν ᾧ ἡ στέρησις τῶν ἀστυκῶν καὶ πολιτικῶν δικαιωμάτων ὀρίζεται ὡς ἄμεσος νόμιμος συνέπεια τῆς καταδίκης (ἄρθρ. 31). Αἱ αὐταὶ διατάξεις ἐτηρήθησαν ἐν τοῖς νομοσχεδίοις τῶν 1827 (ἄρθρ. 18) καὶ 1831 (ἄρθρ. 19). Κατ' αὐτάς ἡ Βασιλικὴ χάρις ἦτο τὸ τακτικὸν μέσον τῆς ἐλαττώσεως τῆς ποινῆς κατὰ τὸ ἐν τέταρτον ὑπὲρ τοῦ παρασχόντος βεβαίας ἀποδείξεις διορθώσεως. Ἐν δὲ ταῖς αἰτιολογίαις τοῦ νομοσχεδίου τοῦ 1827 σημειοῦται ὅτι αἱ διατάξεις αὗται διετηρήθησαν διότι δεκατετραετῆς πείρα ἀπέδειξεν αὐτάς εὐεργετικάς· καὶ τὴν αὐτὴν αἰτιολογίαν φέρει καὶ ἡ ἔκθεσις ἐπὶ τοῦ νομοσχεδίου τοῦ 1831. Ἐν τοῖς νομοσχεδίοις ἡ στέρησις τῶν ἀστυκῶν καὶ πολιτικῶν δικαιωμάτων ὀρίζεται ὡς συνέπεια τῆς ποινῆς. Ὡς ἐκ τοῦ σκοποῦ δὲ τῆς προνομίας τῆς χάριτος πρὸς ἐλάττωσιν

τῆς καταγνωσθείσης ποινῆς μόνον ἕνεκα τῆς διορθώσεως τοῦ καταδίκου, δῆλον γίνεται ὅτι διὰ τῆς χάριτος τοῦ ὑπολοίπου τετάρτου τῆς ποινῆς δὲν κατηργοῦντο αἱ συνέπειαι τῆς ποινῆς. Ὡστε ἀπὸ τοῦ 1813 ἦτο νομοθετικῶς παραδεδεγμένον ὅτι ἡ χάρις ἐνασκεῖται μὲν ὑπὸ τοῦ Βασιλέως, ἀλλὰ δὲν εἶναι προνόμιον ἀφιέμενον εἰς τὴν αὐθαίρετον κρίσιν αὐτοῦ, εἶναι δὲ κυρίως ἔργον δικαιοσύνης, περιοριζόμενον εἰς μόνην τὴν ἐλάττωσιν τῆς διαρκείας τῶν βαρυτέρων ποινῶν.

Ἐν τῷ νομοσχεδίῳ τῆς ποινικῆς δικονομίας τοῦ 1831 ἀρθ. 303 διετυπώθησαν αἱ αὐταὶ διατάξεις τῆς γαλλικῆς νομοθεσίας, ἐπιτρέπουσαι τὴν ἀποκατάστασιν διὰ Διατάγματος τοῦ Βασιλέως μετὰ προηγουμένην γνωμάτευσιν τοῦ παρὰ τῷ ἀνωτάτῳ Δικαστηρίῳ Εἰσαγγελέως, καὶ διάσκεψιν ἐν τῷ Συμβουλίῳ τῆς Ἐπικρατείας, ἐπὶ ἐγκληματικῆς μὲν ποινῆς διὰ πρᾶξιν πραχθεῖσαν ὑπὸ ἀνηλίκου μετὰ παρέλευσιν ἀπὸ τῆς ἐκτίσεως τῆς ποινῆς 10 ἐτῶν καὶ διαρκῆ ἐν τῷ αὐτῷ τόπῳ διαμονὴν ἐπὶ πέντε ἔτη, καὶ ὑπὸ ἐνηλίκου μετὰ παρέλευσιν 20 ἐτῶν καὶ διαρκῆ ἐν τῷ αὐτῷ τόπῳ διαμονὴν πέντε ἐτῶν, προσαγομένων πιστοποιητικῶν τῆς ἀνεπιλήπτου διαγωγῆς τοῦ καταδικασθέντος. Ἐπὶ δὲ ποινῶν ἐπανορθωτικῶν μετὰ παρέλευσιν διὰ μὲν τοὺς ἀνηλίκους πέντε καὶ διὰ τοὺς ἐνηλίκους δέκα ἐτῶν, προσαγομένης τῆς βεβαιώσεως ἀνεπιλήπτου διαγωγῆς. Εἰσαχθέντος δὲ τοῦ νομοσχεδίου ἐν τῇ Βουλῇ τῶν ἀντιπροσώπων ὁ εἰσηγητῆς Ἴγν Ρουδάρτος (ὁ ποτὲ Ἀρχικαγκελάριος ἐν Ἑλλάδι) ἐξέθετο «Τιτλ. IV κεφ. III περὶ τῆς ἀποκαταστάσεως. Ἡ ἀποκατάστασις εἶναι κατὰ τοῦτο μόνον »εἶδος χάριτος καθόσον διὰ Βασιλικῆς χάριτος αἴρονται »αἱ συνέπειαι τῆς ποινικῆς αποφάσεως· καὶ δὴ, ἀφοῦ »ἐκπληροθῶσιν οἱ παρὰ τοῦ νόμου διαγραφόμενοι ὅροι, »δὲν χορηγεῖται αὐτεπαγγέλτως ἀλλὰ πρέπει νὰ αἰτηθῇ »παρὰ τῆς χάριτος τοῦ Μονάρχου. Συνεπῶς ἤθελε φανῇ »ὅτι δὲν εἶναι ἀναγκαῖαι ἴδιαι διατάξεις περὶ τοῦ

»ἀντικειμένου τούτου. Ἄλλ' ἵνα ἡ νόμιμος αἵτησις ὑπὸ
 »τινας ὅρους συστηθῇ εἰς τὴν Βασ. χάριν, ἐπὶ τῷ τέλει
 »τοῦ ν' ἐρθῶσιν αἱ συνέπειαι ποινικῆς τινος ἀποφάσεως
 »μετὰ τὴν ἐκπλήρωσιν τῆς ποινῆς, καὶ ὁ ἐκ νεανικῆς ἱ-
 »σως κουφότητος γενόμενος ἐγκληματίας δυνηθῇ βελ-
 »τιωθεὶς νὰ ἐπανέλθῃ εἰς τὴν πολιτικὴν κοινωνίαν, εἶ-
 »ναι πολὺ φιλόανθρωπον καὶ ὠφέλιμον ὅπως μὴ παρα-
 »λειφθῇ ἐν τῇ ποινικῇ δικονομίᾳ. Δὲν εἶναι χριστιανικὸν
 »μηδὲ ἀνθρώπινον, μηδέποτε συνετὸν ν' ἀποκοπῇ εἰς ἄν-
 »θρωπὸν τινα, ἕνεκα ἐνὸς ὀλισθήματος, ἡ ἐπάνοδος εἰς
 »τὴν πολιτικὴν κοινωνίαν καὶ διὰ ταύτης εἰς τὸ καλόν.
 »Ὅντινα ὠθεῖ τις ἄνευ ἐλπίδος σωτηρίας εἰς τὸν λάκ-
 »κον, καὶ ἐν τῷ μέσῳ ἀδιορθώτων κακούργων, καθιστᾷ
 »ἀνεπίδεκτον καλοῦ τέλους». Οὕτως ἐν ἔτει 1831 ἐπι-
 »σήμως, δύνامي εἰπεῖν, ἦτον ἐν Βαυαρίᾳ παραδεδεγμέ-
 »νον ὅτι ἄνευ ἀποκαταστάσεως διὰ Βασ. Διατάγματος
 ἐκδιδεμένου κατὰ τὴν ὑπὸ τῆς ποιν. δικονομίας δια-
 γραφομένην διαδικασίαν, ὁ καταδικασθεὶς εἰς ποινὴν
 ἀποστεροῦσαν αὐτὸν τῆς ἀσκήσεως τῶν πολιτικῶν καὶ
 ἀστυκῶν δικαιωμάτων δι' οὐδενὸς ἄλλου μέσου, οὐδὲ
 διὰ Βασ. χάριτος ἠδύνατο ν' ἀνακτήσῃ αὐτά. Τὴν ἀρ-
 χὴν δὲ ταύτην ἐτήρησεν ἀπαρεγκλίτως ἡ Βασιλεία ἐν
 Βαυαρίᾳ μέχρι τοῦ 1833 καὶ μετὰ ταῦτα. Ἐν τοῖς
 Blaetter f. R. A. τοῦ Seuffert Τομ. 17 σελ. 16
 ἀναγινώσκεται. «Καταδικασθεὶς τις ἐν ἔτει 1844 ἕνεκα
 »πλημμελήματος ὑπεξαιρέσεως εἰς ἐνὸς μηνὸς φυλάκισιν,
 »καὶ θέλων ἐν ἔτει 1848 νὰ καταταχθῇ ὡς στρατιώτης,
 »ἤτησε παρὰ τοῦ Βασιλέως νὰ τῷ ἀποδοθῇ ἡ ικανότης
 »τοῦ νὰ ὑπηρετήσῃ εἰς τὸν στρατόν». Διὰ Διατάγμα-
 »τος τῆς 24 Δεκεμβρίου 1848 ἀπερρίφθη ἡ αἵτησις
 »ἐπὶ τῷ λόγῳ.—Ἐνταῦθα δὲν πρόκειται περὶ ποινῆς,
 »ἀλλὰ περὶ νομίμου συνεπείας καταδίκης. Τοιαύτη
 »νόμιμος συνέπεια δὲν δύναται νὰ καταργηθῇ διὰ Β.
 »χάριτος, ὅσον οὐδὲ αἱ πολιτικαὶ συνέπειαι ποινῆς
 ὡς πρὸς τὸ ἐκλογικὸν δικαίωμα. Ἡ ἐπελθοῦσα κατα-

«δίκη δὲν δύναται νὰ τεθῇ ἐκποδὼν· μετ' αὐτῆς διὰ νόμου συνδέεται ἡ ἀπώλεια τῆς τιμῆς τοῦ φέρειν τὸ ὄπλον, καὶ εἰς τὸν νόμιμον τοῦτον ὁρισμὸν ἐνδιαφέρεται οὐ μόνον ὁ καταδικασθεὶς ἀλλὰ καὶ τρίτοι, μάλιστα ὁλόκληρος τάξις πολιτῶν (Stand). Ἄναγνωρίζων τὰς θεμελειώδεις ταύτας ἀρχὰς ἤδη ὁ Βασ. Λουδοβίκος (Διατ. 30 8βρίου 1834) ἀπεφάνητο ἀπαράδεκτον τὴν ἄφεσιν τῶν ἐν § 4 ὀριζομένων συνεπειῶν τῆς καταδίκης, καὶ ἐν γένει πάντοτε ὁμοίως ἀπεφάνητο ὅτι ἡ ἀπαλλαγὴ ἀπὸ τῶν συνεπειῶν τῆς στέρησεως τῶν πολιτικῶν καὶ ἀστυκῶν δικαιωμάτων ἔνεκα καταδικαστικῆς ἀποφάσεως δὲν δύναται νὰ λάβῃ χώραν διὰ Βασ. Διατάγματος». Λοιπὸν καὶ κατὰ τὴν βαυαρικὴν νομοθεσίαν καὶ νομολογίαν, ἣν μετὰ τῆς γαλλικῆς εἶχεν ὁδηγὸν ὁ ἡμέτερος νομοθέτης κατὰ τὴν σύνταξιν τῆς ποινικῆς δικονομίας, ἡ Βασιλικὴ χάρις ἀφορᾷ μόνον εἰς τὴν διάρκειαν τῆς ποινῆς, ἡ δὲ ἀπαλλαγὴ ἀπὸ τῆς παρεπομένης τῇ ποινῇ στέρησεως τῶν πολιτικῶν καὶ ἀστυκῶν δικαιωμάτων ἐπιτρέπεται διὰ μόνης τῆς ἀποκαταστάσεως, τηρουμένης τῆς ὑπὸ τῆς ποιν. δικονομίας διαγραφομένης διαδικασίας. Διαφέρουσιν ἄρα αἱ διατάξεις τῆς ἡμετέρας νομοθεσίας ἀπὸ τῆς γαλλικῆς καὶ τῆς βαυαρικῆς;

Τὸ ἄρθρ. 39 τοῦ Συντάγματος τῶν 1864, ὡς τὸ ἄρθρ. 32 τοῦ Συντ. τῶν 1844, ἀναγνωρίζει τῷ Βασιλεῖ τὸ δικαίωμα τοῦ νὰ χαρίζῃ, μεταβάλλῃ, καὶ ἐλαττώνει τὰς ὑπὸ τῶν δικαστηρίων καταγινωσκομένας ποινάς, διὰ τῶν αὐτῶν φράσεων τοῦ γαλλικοῦ Συντάγματος τοῦ 1814 καὶ τοῦ 1830, καὶ τοῦ βαυαρικοῦ τοῦ 1818. Ὡστε δυνάμει τῆς διατάξεως τοῦ Συντάγματος ἡ Βασιλικὴ προνομία δὲν ἔχει μεγαλητέραν ἑκτασιν τῆς ἣν εἶχεν ἐν Γαλλίᾳ καὶ Βαυαρίᾳ τῷ 1833. Τὸ ἡμέτερον πολίτευμα, ἀντὶ τοῦ νὰ ἐπεκτείνῃ, ἀπέβλεψεν εἰς τὸ νὰ περιορίσῃ τὴν Βασιλικὴν ἐξουσίαν. Ἐπὶ τίνι λόγῳ δυνάμεθα ν' ἀποδώσωμεν εἰς τὴν χάριν τὰ ἀποτελέσματα

τῆς ἀποκαταστάσεως ; Βεβαίως, ὡς ἔλεγεν ὁ Ρουδχάρτος (ὄρα ἀνωτ. σελ. 28) καὶ ἡ ἀποκατάστασις εἶναι εἶδος χάριτος καθόσον ἀπονέμεται διὰ Βασιλικοῦ Διατάγματος (Ποιν. Δικονομ. άρθρ. 568) διαφέρουσιν ὁμῶς ἡ μὲν ἀπὸ τῆς δέ, καθόσον ἡ μὲν χάρις εἶναι ἔργον τῆς κρίσεως τοῦ Βασιλέως, ἡ δὲ ἀποκατάστασις ἀποφασίζεται καὶ ἀπονέμεται ἐν ὀνόματι τοῦ Βασιλέως, ἀλλὰ πραγματικῶς εἶναι ἔργον δικαιοσύνης, καὶ πολιτικῆς συνέσεως περιφρουρούμενον ἐκ τῆς κρίσεως τοῦ Ἐφετείου, καὶ τοῦ Συμβουλίου τῆς Ἐπικρατείας.

Ὡς πρὸς τ' ἀποτελέσματα ἡ ποιν. δικονομία διακρίνει τὴν χάριν ἀπὸ τῆς ἀποκαταστάσεως· διότι κατὰ τὸ άρθρ. 548 ἡ χάρις ἐπιφέρει τὸ τέλος τῆς ποινῆς, κατὰ δὲ τὸ άρθρ. 564 «ἡ ἐκτέλεσις τῆς ποινῆς δὲν ἀναιρεῖ ὅλας τὰς συνεπείας, καὶ ὀνομαστὶ (namentlich) τὴν στέρησιν τῶν πολιτικῶν δικαιωμάτων καὶ ἰδιαιτέρων τιμῶν». Τί σημαίνει τὸ ὅλας τὰς συνεπείας ; ὅτι πλὴν τῶν ῥητῶν ἐν ταῖς διατάξεσι κατονομαζομένων (στερήσεως τῶν πολ. δικαιωμάτων καὶ τιμῶν) εἶναι καὶ αἱ συνέπειαι τῶν πολιτικῶν ἀποζημιώσεων, τῶν δικαστικῶν ἐξόδων, τῆς ὑποτροπῆς κλ. Ὁ δὲ νομοθέτης ἐν τῷ άρθρ. 564 ἀπέβλεψεν ἰδίως εἰς τὰ ἀποτελέσματα τῆς ἀποκαταστάσεως ὡς πρὸς τὴν στέρησιν τῶν πολιτικῶν δικαιωμάτων καὶ τιμῶν. Ἐνόει ἄρα ὅτι ἡδύναντο ν' ἀποδοθῶσι ταῦτα καὶ διὰ Βασ. χάριτος ; Πρὸς τί τότε ἡ φράσις «μόνον διὰ τῆς ἀποκαταστάσεως παύουν καὶ ταῦτα τὰ ἀποτελέσματα ;» (Erst mit der Rehabilitation hoeren auch diese Wirkungen auf.) Ὁ γάλλος νομοθέτης ἐν άρθρ. 619 C. I. Cr. λέγει «Ὁ καταδικασθεὶς καὶ ὑποστὰς τὴν ποινὴν δύναται ν' ἀποκατασταθῇ (pourra être réhabilité) ὁ ἡμέτερος ὁμῶς ἠκολούθησε τὸν νομοθέτην τῆς Βαυαρίας τοῦ 1831, λέγοντα ὅτι ὁ καταδικασθεὶς τότε μόνον ἀπαλλάσσεται τῶν συνεπειῶν τῆς ποινῆς ὅταν διὰ Β. Διατάγματος μετὰ προηγουμένην γνωμάτευσιν τοῦ ἀνωτάτου Εἰσαγ-

ἡ δὲ ἐκτέλεσις

γελέως καὶ τοῦ Συμβουλίου τῆς Ἐπικρατείας ἀπονεμη-
θῇ ἀποκατάστασις (vird nur dann frey venn ihm
von den Monarchen etc.) Ἡ φράσις ἄρα τοῦ ἄρθ.
564 ἀποκλείει πᾶν ἄλλο μέσον ἀποκαταστάσεως, καὶ δὴ
τὸ τῆς χάριτος, ἄνευ τῶν διατυπώσεων τῆς Ποιν. Δι-
κονομίας τῶν ὀριζομένων ἐν τοῖς ἐπομένοις ἄρθροις
565—568.

Ὁ Ἀρ. Πάγος καὶ ὁ κ. Κωνσταντόπουλος στηρί-
ζουσι τὴν ἐναντίαν γνώμην ἐπὶ τῆς φράσεως τοῦ ἄρθρ.
548, ἡ ποινὴ ἀναιρεῖται διὰ Β. χάριτος καθόσον τοῦτο
ἀπηγγέλλθη διὰ τοῦ περὶ χάριτος Διατάγματος· ἄρα
λέγουσι διὰ τοῦ Διατάγματος δύναται νὰ χαρισθῇ μέ-
ρος τῆς ποινῆς, ἢ καὶ ὅλη ἡ ποινὴ συμπεριλαμβανομένων
τῶν συνεπειῶν τῆς ποινῆς. Ἀλλὰ διὰ τούτου παρανοεῖ-
ται ἡ φράσις «καθόσον ἀπηγγέλλθη». Τὸ τμήμα τοῦ κε-
φαλαίου ἐπιγράφεται «τέλος τῶν ποινῶν» ἄρθρ. 548.
Ἡ καταγνωσθεῖσα ποινὴ ἀναιρεῖται ἐντελῶς 1) διὰ τοῦ
θανάτου τοῦ καταδικασθέντος· εἰς μόνην δὲ τὴν πληρω-
μὴν τῶν ζώντος ἔτι αὐτοῦ κατεψηφισμένων χρηματικῶν
ποινῶν, προστίμων, δικαστικῶν ἐξόδων ὑποχρεοῦνται οἱ
κληρονόμοι! 2) διὰ Βασ. χάριτος, καθ' ὅσον τοῦτο ἀπ-
ηγγέλλθη διὰ τοῦ περὶ χάριτος Διατάγματος. . . 3) διὰ
παραγραφῆς τῆς ποιν. ἀποφάσεως. Ἀρθρ. 550. Καὶ αἱ
παραγραφεῖσαι ἀποφάσεις διατηροῦσιν ἔτι τὰ ἐξῆς ἀπο-
τελέσματα . . . 4) ἐὰν ἡ στέρησις ἀστυκῶν τινῶν δι-
καιωμάτων εἶναι συνέπεια τῆς ποινῆς, ἡ ποινὴ αὕτη
μένει μετὰ τὴν παραγραφὴν. «Ἡ φράσις τοῦ ἄρθρ. 548,
καθ' ὅσον ἀπηγγέλλθη σημαίνει βεβαίως ὅτι ἡ ποινὴ ἀν-
αιρεῖται δι' ὅσον μέρος ἀπαγγέλλεται ἐν τῷ Διατάγματι,
καὶ συνδυαζομένη μετὰ τῆς ἐν ἀρχῇ τοῦ ἄρθρου ἐντελῶς
(Ganz aufgehoben wird die erkannte Strafe)
σημαίνει ὅτι θεωρεῖται ἐντελῶς ἐκπληρωθεῖσα ἡ ποινὴ
ὡς πρὸς τὸ μέρος τὸ χαρισθὲν διὰ τοῦ Διατάγματος.
Ἐὰν ἐκ τῶν ἐπτὰ ἐτῶν εἰρκτῆς ἅμα τῇ ἀπαγγελίᾳ τῆς
ὀριστικῆς ἀποφάσεως ἐχαρίσθησαν δύο ἔτη, θεωρεῖται ὅτι

ἡ ποινὴ ἐξετελέσθη ἤδη ὡς πρὸς τὰ δύο πρῶτα ἔτη, καὶ μένει διὰ τὰ ὑπόλοιπα πέντε· ἐὰν μετὰ παρέλευσιν τῶν πέντε ἐτῶν ἐχαρίσθη τὸ ὑπόλοιπον τῆς ποινῆς, ἡ ποινὴ θεωρεῖται ἐκτελεσθεῖσα καὶ διὰ τὰ δύο τελευταῖα ἔτη· καὶ ἐὰν διὰ τοῦ Διατάγματος ἐχαρίσθη ἡ ποινὴ, ἔστω ὅλη ἡ ποινὴ, ἢ ὡς λέγουσιν ἐδόθη πλήρης χάρις, θεωρεῖται ὅτι ὁ καταδικασθεὶς ἐξεπλήρωσε τὴν ποινὴν καὶ κατὰ τὰ ἐπτά ἔτη. Δύναται λοιπὸν νὰ χαρισθῇ ἡ ποινὴ ἐν μέρει ἢ ἐν ὅλῳ. Ἀλλὰ δὲν ἔπεται ἐκ τούτου ὅτι δύνανται νὰ χαρισθῶσι καὶ αἱ συνέπειαι τῆς ποινῆς, καὶ ὅτι δύνανται αὐταὶ νὰ συμπεριληφθῶσιν εἰς τὸ καθ' ὅσον ἀπηγγέλθη διὰ τοῦ Διατάγματος. Εἶδομεν ὅτι καὶ ἡ γαλλικὴ καὶ ἡ βαυαρικὴ νομολογία διέκρινον τὰς συνεπείας τῆς ποινῆς ἀπὸ τῆς κυρίας ποινῆς. Ἐν τῷ Διατάγματι τοῦ Βασιλέως τῆς Βαυαρίας τῆς 24 Δεκεμβ. 1848 ἀναγινώσκεται, ὡς πρὸς τὴν ἀποκατάστασιν εἰς τὴν ἱκανότητα τοῦ ὑπηρετεῖν εἰς τὸ στράτευμα τῆς ξηρᾶς. «Ἐνταῦθα δὲν πρόκειται περὶ ποινῆς, ἀλλὰ περὶ νομίμου συνεπείας τῆς καταδίκης». Ὁ Ρουδχάρτος ἐν τῇ ἐκθέσει του ἔλεγε, καὶ ἐπανελάμβανε τὴν φράσιν «αἱ συνέπειαι τῆς καταδίκης· ἐν τοῖς ἐπισήμοις σχολείοις τοῦ ἄρθ. 13 τῆς Βαυαρικῆς Ποινικῆς νομοθεσίας ἀναγινώσκουμεν «ἡ χάρις δὲν αἶρει τὰς συνεπείας τῆς καταγνωσθείσης ποινῆς.» Ὁ Chauveau λέγει «αἱ ποιναὶ τὰς ὁποίας ἀποκαλοῦμεν παρεπομένους (accessoires) εἶναι ἀνικανότητες προερχόμεναι ἐκ τῆς καταγνωσθείσης ποινῆς μᾶλλον ἢ ποιναὶ εἰς τὴν κυρίαν σημασίαν τῆς λέξεως. Οὕτως ὁ Rauter, καὶ οἱ ἄλλοι καθεξῆς. Ὁ κ. Ἡλιόπουλος ἀσχολεῖται ἀποκρούων τὴν διάκρισιν τῶν φράσεων συνέπεια τῆς ποινῆς καὶ συνέπεια τῆς καταδίκης, διάκρισιν τὴν ὁποίαν οὐδεὶς ἐπεκαλέσατο ὑπὲρ τῆς μιᾶς, ἢ τῆς ἐτέρας γνώμης, πάντες δὲ οἱ ποινικολόγοι, καὶ ἡ ἡμετέρα νομοθεσία, μεταχειρίζονται ὡς ταυτοσήμους καὶ ἐναλλάξ ὅτε ταύτην καὶ ἄλλοτε ἐκείνην. Τὸ κυριώτερον δὲ ἐπιχείρημα αὐτοῦ εἶναι «ὅτι καὶ ἡ στέρησις τῶν ἀ-

στυκῶν καὶ πολιτικῶν δικαιωμάτων, ὁλοσχερῶς ἢ ἐν μέρει, εἶναι ποινὴ, καὶ δὲν πρέπει νὰ γίνηται διάκρισις ποινῆς ἀπὸ συνεπείας τῆς ποινῆς. Πρὸ αὐτοῦ τὸ εἶχε γράψει καὶ ὁ Valette σχολιάζων τὸν Prudhon Τόμ. I. σελ. 136. «Πολλάκις εἶπον ὅτι ὁ πολιτικὸς θάνατος δὲν ἦτο ποινὴ. Καὶ ὅμως εἶναι πράγματι ποινὴ ἢ στέρησις πολλῶν σπουδαίων δικαιωμάτων. Ἀντιτάσσεται ὅτι ἡ παραγραφὴ δὲν καταργεῖ τὸν πολιτικὸν θάνατον ἐν τῷ μέλλοντι· ἀπαντῶμεν ὅτι χαρίζουσα μέρος τῆς ποινῆς ἡ κοινωνία δύναται νὰ διατηρῇ ἐν ἄλλο μέρος. . . » Ἐπίσης ἀντιτάσσεται ὅτι τὰ Κακουργιοδικεῖα δὲν καταδικάζουσιν εἰς πολιτικὸν θάνατον. Ἐκ τούτου τῷ ὄντι ἐξάγεται μόνον ὅτι ὁ πολ. θάνατος εἶναι πάντοτε ποινὴ παρεπομένη (accessoire) συνέπεια τῆς ἐφαρμογῆς ἐτέρας ποινῆς κτλ. Ἐξ ὅλης ταύτης τῆς λογομαχίας προκύπτει ἡ ἀνάγκη τῆς διακρίσεως τῶν κυρίως ἐν τῷ ποινικῷ νόμῳ ὀριζομένων ποινῶν ἀπὸ τῆς στέρησεως τῶν ἀστυκῶν καὶ πολιτικῶν δικαιωμάτων, ἢ κατὰ τοὺς γάλλους ἀπὸ τῶν ἀνικανοτήτων τῶν ἐπερχομένων κατόπιν τῆς ποινῆς. Οἱ γάλλοι ἀποκαλοῦσι ταύτας ἐπακολουθήματα (accessoire) οἱ γερμανοὶ συνεπείας τῆς ποινῆς (folge) καὶ ὁ ἡμέτερος νομοθέτης ἀκολουθῶν τούτους ἐν ἄρθρ. 550, γράφει «ἐὰν ἡ στέρησις ἀστυκῶν τινῶν δικαιωμάτων εἶναι συνέπεια τῆς ποινῆς, μένει ἡ συνέπεια αὕτη τῆς παραγραφείσης ποινῆς (so bleibt auch diese f o l g e, der verjaehrten strafe κακῶς μεταφρασθὲν ἐν τῷ ἐλληνικῷ κειμένῳ). Ἄλλο λοιπὸν κατὰ τὸν ἡμέτερον νομοθέτην ποινὴ, καὶ ἄλλο συνέπεια τῆς ποινῆς. Ὅτε δὲ ἐν ἄρθρ. 548 ἀρ. 2 ἀναγινώσκουμεν ὅτι ἡ καταγνωσθεῖσα ποινὴ αἴρεται διὰ βασ. χάριτος, καθόσον ἀπηγγέλλθη διὰ τοῦ περὶ χάριτος διατάγματος οὐδαμῶς ἐπιτρέπεται νὰ συγχέωμεν μετὰ τῆς ποινῆς τὰς συνεπείας τῆς ποινῆς. Κατὰ τὸ ἄρθρ. 548, ἀρ. 2 ὁ Βασιλεὺς δύναται διὰ χάριτος ν' ἀναιρέσῃ τὴν ποινὴν ἐν μέρει ἢ ὁλοσχερῶς· τὸ συμπέρασμα· ἄρα καὶ τὰς συνε-

πέρας τῆς ποινῆς, εἶναι ἐπέκτασις τῆς Βασ. προνομίας, ἣν δὲν δικαιολογοῦσιν οὔτε τὸ γράμμα τοῦ νόμου, οὔτε τὸ πνεῦμα τῆς νομοθεσίας, οὔτε οἱ ἐρμηνευτικοὶ κανόνες τοῦ δικαίου. Ἡ ἄφεσις τῶν συνεπειῶν τῆς ποινῆς εἶναι ἡ ἀποκατάστασις (Rehabilitation), ὃ δὲ "Αρ. Πάγος λέγων, ὅτι διὰ τοῦ περὶ χάριτος Διατάγματος δύνανται νὰ χαρισθῶσι καὶ αἱ συνέπειαι τῆς ποινῆς, συγχέει χάριν καὶ ἀποκατάστασιν· ἐν δὲ ταῖς ὑπ' ἄρ. 117 (1857) καὶ 112 (1862) ἀποφάσεσι περιπίπτει εἰς ἀντίφασιν παραδεχόμενος, ἅφ' ἐνὸς μὲν ὅτι ὁ Βασιλεὺς δύναται κατὰ τὸ ἄρθρ. 548, 2 νὰ χαρίζῃ καὶ τὰς συνεπείας τῆς ποινῆς, «καθ' ὅσον τοῦτο ἀπαγγέλλεται ἐν τῷ περὶ χάριτος διατάγματι» καὶ ἅφ' ἐτέρου ὅτι ἡ ἀναίρεσις τῶν συνεπειῶν τῆς ποινῆς, ἥτοι ἡ ἀνάκτησις τῶν πολιτικῶν δικαιωμάτων, γίνεται διὰ τῆς περὶ ἀποκαταστάσεως εἰδικῆς διαδικασίας, καὶ ὅτι ἐὰν διὰ τῆς χάριτος δύνανται ν' ἀναιρεθῶσιν αἱ συνέπειαι τῆς ποινῆς εἶναι περιττὴ ἡ ἀποκατάστασις».

Ὁ κ. Κωνσταντόπουλος προσεπικαλεῖται εἰς ὑποστήριξιν τῆς γνώμης αὐτοῦ, ὅτι ἡ δικονομία ἐν ἄρθρ. 550, ἄρθ. 1 καὶ 3 ὀρίζει ῥητῶς ὅτι μετὰ τὴν παραγραφὴν τῆς ἀποφάσεως διατηροῦνται τὰ ἀποτελέσματα τῆς ποινῆς, ὅπερ δὲν ὀρίζει ὁ νόμος καὶ περὶ τῆς χάριτος ἐν ἄρθρ. 548, ἄρ. 2· ἄρα ἐξ ἀντιθέτου συνάγεται ὅτι διὰ τῆς χάριτος αἴρονται αἱ συνέπειαι τῆς ποινῆς. Τὸ εἶδος τοῦ συλλογισμοῦ εἶναι τολμηρὸν πάντοτε, ἰδίως ἐπισφαλές ὅταν δύναται νὰ ἐξηγηθῇ ἄλλως ἢ σιωπῇ τοῦ νόμου. Ἐπὶ τοῦ προκειμένου τὸ ἐπιχείρημα ἔχει τὸ ἐλάττωμα νὰ ὑπερακοντίζῃ τοῦ σκοποῦ· διότι λογικῶς θὰ ἔφερεν εἰς τὸ συμπέρασμα—ἀφοῦ ἀναιρουμένης τῆς ποινῆς διὰ τῆς παραγραφῆς, διατηροῦνται αἱ συνέπειαι αὐτῆς, ἐξ ἀντιθέτου ἀναιρουμένης τῆς ποινῆς διὰ χάριτος δὲν διατηροῦνται αἱ συνέπειαι, εἰμὴ καθόσον τὸ Βασ. διάταγμα ἤθελε ἀπαγγεῖλει τὴν διατήρησιν αὐτῶν. Ἀλλὰ τοῦτο ἀντίκειται εἰς τὴν ἐρμηνείαν τοῦ κ. Κωνσταντοπούλου,

ὅτι κατὰ τὸ ἄρθρ. 548, ἀρ. 2 πρέπει νὰ διατάσσεται ῥητῶς ἐν τῷ Διατάγματι ἡ ἄρσις τῶν συνεπειῶν τῆς ποινῆς. Ὁ λόγος δὲ τῆς ἀντιθέσεως τῶν δύο διατάξεων, ἀναιρεῖ τὸ ἐπιχείρημα τοῦ κ. Κωνσταντοπούλου. Ἐν τῇ περιπτώσει τῆς παραγραφῆς δὲν ἤρξατο ἡ ἐκτέλεσις τῆς ἀποφάσεως, δὲν ἐτελείωσεν ἡ ποινὴ, μεθ' ἣν ἔπρεπε νὰ ἐπέλθωσιν αἱ συνέπειαι· λογικῶς λοιπὸν, σιωπῶντος τοῦ νόμου, ἠδύνατο ν' ἀμφισβητηθῇ ὅτι αἱ συνέπειαι τῆς ποινῆς διατηροῦνται, καί τοι μὴ ἐκτελεσθείσης τῆς ποινῆς. Τοιαύτην ἀμφισβήτησιν ὁ νομοθέτης δὲν προέβλεπεν ἐπὶ χάριτος, διότι, ὡς προεῖρηται, τὸ νόμιμον ἀποτέλεσμα τῆς χάριτος εἶναι τὸ τέλος τῆς ποινῆς· ἤτοι ἡ ποινὴ θεωρεῖται ἐκπληρωθεῖσα καθ' ὅσον μέρος χαρίζεται· ἐπομένως διὰ τῆς χάριτος δύναται νὰ ἐπέλθῃ τὸ τέλος τῆς ποινῆς πρὸ τῆς ὀρισθείσης ὑπὸ τοῦ δικαστοῦ διαρκείας· ἀκριβῶς δὲ μετὰ τὸ τέλος τῆς ποινῆς ἐξακολουθοῦσιν αἱ συνέπειαι αὐτῆς, εἴτε ἰσοβίως, εἴτε ἐφ' ὅσον χρόνον ὀρίζει ὁ νόμος, ἢ τοῦ δικαστοῦ ἡ ἀπόφασις. Τεθέντος λοιπὸν ὅτι οὐδέποτε, κατὰ τὴν ἔννοιαν τοῦ νόμου, διὰ χάριτος αἴρονται αἱ συνέπειαι τῆς ποινῆς, δὲν εἶχεν ἀνάγκην ὁ νομοθέτης νὰ διατάξῃ ῥητῶς ὅτι καὶ μετὰ τὸ τέλος τῆς ποινῆς διὰ χάριτος διατηροῦνται αἱ συνέπειαι τῆς ποινῆς. Προτιμῶ ἐπὶ τούτου νὰ ἐπικαλεσθῶ τὴν φράσιν τοῦ ἀντιδοξοῦντος Μερλίνου. Παραλειπομένων τῶν διακρίσεων αὐτοῦ ἐπὶ τῇ βάσει τῶν ἀρχαιοτέρων νόμων τῆς Γαλλίας, γράφει ἐν Questions v: grace § 1. III. «Ἐξετάζω τὴν περίπτωσιν διατάγματος ἀπλῆς χάριτος, δηλαδή διατάγματος τὸ ὁποῖον μὴ καταργοῦν τὴν ἀπόφασιν, ἢ τὴν ἀρχὴν τῆς ἐκτελέσεως (διότι πρὸ ταύτης δὲν ἐπέρχονται κατὰ τὸν γαλλ. νόμον αἱ ἀνικανότητες) περιορίζεται εἰς τὸ νὰ χαρίσῃ τῷ καταδίκῳ τὸ ὑπόλοιπον τῆς ποινῆς. Βεβαίως τοιοῦτο διάταγμα θέτει τὸν κατάδικον εἰς ἡν κατάστασιν ἦτο ἂν ἐξεπλήρου ὁλόκληρον τὴν ποινὴν. Ἐὰν δὲ οὐδὲν αὐτῷ ὑπελείπετο μέρος τῆς ποινῆς, ἐὰν τὴν εἶχεν

όλοσχερῶς ὑποστῇ, ἀπηλλάσσετο τῶν συνεπειῶν, εἰς τὰς ὁποίας ὑπέπεσε διὰ τῆς καταδίκης; Τὸ ἄρθρον 633 τοῦ Κώδικος τῆς Ποιν. Δικονομίας (568 τῆς ἡμετέρας περὶ τοῦ διατάγματος τῆς ἀποκαταστάσεως) ἀποφαίνεται σαφῶς· ὅχι. Λοιπὸν ἐπίσης τὸ αὐτὸ συμβαίνει ἐπὶ διατάγματος συντέμνοντος τὴν διάρκειαν τῆς ποινῆς, ὡς ἐὰν αὕτη ὁλοσχερῶς ἐξεπληροῦτο». Ὁ Ἄρ. Πάγος ἐν ταῖς ὑπ' ἄρ. 117 (1857) καὶ 112 (1862) ἀποφάσεσιν ὑποπίπτει εἰς παράδοξον ἐρμηνείαν τοῦ ἄρθρ. 565 τῆς Ποιν. Δικονομίας. Ἡ διαδικασία τῆς ἀποκαταστάσεως, λέγει, δὲν λαμβάνει χώραν ἐπὶ βασιλικῆς χάριτος κατὰ τὸ ἄρθ. 565, διότι εἰ μὲν τὸ περὶ αὐτῆς διάταγμα ἀπαλλάττει τὸν κατὰδικον οὐ μόνον τῆς ποινῆς ἀλλ' ἀναιρεῖ καὶ τὰ λοιπὰ αὐτῆς ἀποτελέσματα, περιττὴ ἡ ἀποκατάστασις, εἰ δὲ μὴ πάλιν διὰ Βασ. χάριτος δύνανται νὰ καταργηθῶσι καὶ ταῦτα.» Ποῦ ὅμως εὔρεν ὁ Ἄρ. Πάγος ὅτι τὸ ἄρθρ. 565 ἀποκλείει τὴν ἀποκατάστασιν διδομένης χάριτος; Τὸ ἄρθρον φέρει «Ἡ ἀποκατάστασις δὲν γίνεται εἰμὴ πέντε ἔτη μετὰ τὴν συμπλήρωσιν ἢ τὴν παραγραφὴν τῆς ποινῆς. Ἄρα ἡ συμπλήρωσις τῆς ποινῆς δὲν ἐπέρχεται καὶ διὰ τῆς χάριτος; Ἀκριβῶς τὸ ἐναντίον ἐκφράζει ὁ νομοθέτης ἐν ἄρθ. 548 ἄρ. 2 ὑπὸ τὴν ἐπιγραφὴν *Τέλος τῶν Ποινῶν*. Ἡ ποινὴ λογίζεται ὡς τετελεσμένη διὰ τῆς χάριτος, ὅσον καὶ διὰ τῆς παραγραφῆς· μετὰ δὲ τὸ τέλος, εἴτε διὰ τῆς μιᾶς, εἴτε διὰ τῆς ἑτέρας μένουσιν αἱ συνέπειαι τῆς ποινῆς, ὡς μένουσιν ὅταν ἡ ποινὴ συμπληροῦται ἄνευ χάριτος, καὶ ἐκτὸς τῆς περιπτώσεως τῆς παραγραφῆς. Τὸ συμπέρασμα ὅπερ ὁ Ἄρ. Πάγος ἐξάγει ἐκ τῆς παρ' αὐτοῦ διδομένης ἐρμηνείας τοῦ ἄρθρ. 565 ἄγει εἰς τὸ ἄτοπον ὅτι ὁ τυχὼν Βασ. χάριτος τῆς ποινῆς, χωρὶς νὰ ὀρίζηται ἐν τῷ Διατάγματι ὅτι χαρίζονται καὶ αἱ συνέπειαι, ὅπερ παρ' ἡμῖν ἐγένετο πάντοτε καὶ γίνεται ἄνευ ἐξαιρέσεως, εὐρίσκεται εἰς θέσιν χείρονα τοῦ ὑποσάντος τὴν ποινὴν, ἢ ἐκφυγόντος διὰ τῆς παραγραφῆς, καθόσον οὗτοι δύνανται ν' ἀπο-

κατασταθῶσιν εἰς τὰ ἀστυκὰ καὶ πολιτικά δικαιώματα, ὧν ἐστερήθησαν συνεπεία τῆς καταδίκης, ὁ δὲ τυχὼν χάριτος οὐδέποτε δύναται ν' ἀνακτήσῃ τὰ ἀπωλεσθέντα ἀστυκὰ καὶ πολιτικά αὐτοῦ δικαιώματα.

Ὁ κ. Ἡλιόπουλος ὑπὲρ τῆς γνώμης αὐτοῦ ἐπιφέρει ὅτι, οὕσης τῆς στερήσεως τῶν πολιτ. δικαιωμάτων παρακολουθήματος τῆς ποινῆς, καθὼς ἀναιρεῖται ἡ κυρία ποινὴ ἀναιροῦνται καὶ αἱ συνέπειαι αὐτῆς. Εἰς ἀπάντησιν μεταφράζω τὴν σχετικὴν περικοπὴν τοῦ διασήμου συγγραφέως τῶν Ζητημάτων τοῦ δικαίου, κατόπιν τῆς προπαρατεθείσης. «Εἰς μάτην ἀντιτάσσεται ὁ κανὼν τοῦ »δικαίου, καθ' ὃν τὸ κύριον ἀναιρεῖται μετὰ τοῦ παρα- »κολουθήματος, καὶ ἡ αἰτία μετὰ τοῦ ἀποτελέσματος. Τίς »εἶναι διὰ τὸν κατὰδικον τὸν ὑποστάντα τὴν ποινὴν ἐν »μέρει, ὡς καὶ τὸν ὑποστάντα αὐτὴν ὁλοσχερῶς, τὸ κύ- »ριον, οὗτινος παρακολουθήμα εἰσὶν αἱ ἀνικανότητες αἱ »ὀριζόμεναι ἐν τῷ νόμῳ τῆς 13 Σεπτεμβρίου 1799 »καὶ ἐν τῷ Ποινικῷ Νόμῳ; Τίς διὰ τὸν μὲν, ὡς καὶ »διὰ τὸν δέ, ἡ αἰτία, τῆς ὁποίας ἀποτέλεσμα εἰσὶν αἱ »ἀνικανότητες; Εἶναι ἡ ἐκτέλεσις τῆς καταδίκης. Ἀλλὰ, »ἐπαναλαμβάνω, ἡ ἐκτέλεσις δὲν καταργεῖται διὰ τοῦ »περὶ χάριτος Διατάγματος· ὡς δὲν καταργεῖται διὰ »τῆς παρελεύσεως τοῦ ὑπὸ τῆς ἀποφάσεως ὀρισθέντος »χρόνου τῆς διαρκείας τῆς ποινῆς· μένει λοιπὸν καὶ μετὰ »τὸ περὶ χάριτος Διάτ. ὡς μετὰ τὴν λήξιν τοῦ χρόνου »τῆς ποινῆς· καὶ ἐπομένως οὐδὲν ἀντίκειται ἵνα ἐξακο- »λουθῇ (ἡ ἐκτέλεσις) καὶ τοι ἀπονεμηθείσης χάριτος »καθὼς ἐξακολουθεῖ καίτοι παρελθόντος τοῦ χρόνου, νὰ »παράγῃ τὰς ἀνικανότητας, αἵτινες εἰσὶν τὸ παρεπόμε- »νον, καὶ τὸ ἀποτέλεσμα.» Ἡ ἀπάντησις αὕτη ἀρμόζει καὶ εἰς τὰς ἀποφάσεις ὑπ' ἀρ. 19441 τοῦ Ἐφετείου Ἀθηνῶν, καὶ ὑπ' ἀρ. 305 (1862) τοῦ Ἀρ. Πάγου, καθ' ἃς ἡ διὰ χάριτος ἀναίρεσις τῆς ποινῆς τῶν ἰσο- βίων δεσμῶν, ἐπέφερεν αὐτοδικαίως καὶ τὴν παῦσιν τοῦ πολιτικοῦ θανάτου. Ὁ πολ. θάνατος εἶναι ἡ ἀνικανότης

τοῦ καταδίκου εἰς ἄσκησιν τῶν δικαιωμάτων, τὰ ὅποια ὁ νόμος ἀναγνωρίζει ὑπὲρ τοῦ ζῶντος ἐν τῇ κοινωνίᾳ, ἢτοι ἡ στέρησις ἀπάντων τῶν ἀστυκῶν καὶ πολιτικῶν δικαιωμάτων. Ἀλλ' ἐὰν κατὰ τὴν σταθερὰν νομολογίαν τοῦ Ἀρ. Πάγου ἡ χάρις ἢ ἀπονεμομένη εἰς τὴν ποινὴν τῶν προσκαίρων δεσμῶν, τῆς εἰρκτῆς, ἢ τῆς φυλακίσεως δὲν ἐπιφέρει αὐτοδικαίως τὴν στέρησιν τινῶν ἐκ τῶν ἀστυκῶν καὶ πολιτικῶν δικαιωμάτων, διατὶ ἔχει τὴν δύναμιν τῆς ἀναιρέσεως τοῦ συνόλου τῶν ἀστυκῶν καὶ πολιτικῶν δικαιωμάτων τὸ διάταγμα, δι' οὗ χαρίζεται ἡ ποινὴ τοῦ θανάτου ἢ τῶν ἰσοβίων δεσμῶν; Ἀφ' ἑτέρου ὑποτιθεμένης τοιαύτης σχέσεως τῆς στέρησεως τῶν πολιτικῶν δικαιωμάτων πρὸς τὴν ποινὴν, οἷα ἡ μεταξὺ κυρίου καὶ παρακολουθήματος, μεταξὺ αἰτίας καὶ ἀποτελέσματος, -διατὶ κατὰ τὴν γνώμην τοῦ Ἀρείου Πάγου, καὶ τῶν παρακολουθούντων αὐτῇ, ἀπαιτεῖται, καίτοι χαριζομένου τοῦ ὑπολοίπου τῆς ποινῆς ἢ καὶ ὀλοσχεροῦς τῆς ποινῆς, νὰ ὀρίζηται ἐν τῷ Βασ. διατάγματι ῥητῶς ἡ χάρις καὶ τῶν συνεπειῶν τῆς ποινῆς; σιωπῶντος δὲ τοῦ διατάγματος τεκμαίρεται ὅτι μετὰ τῆς ποινῆς δὲν χαρίζονται αἱ συνέπειαι αὐτῆς; Ἄρα διότι ὁ νόμος ἀπαιτεῖ τοῦτο ἐν ἄρθ. 548 ἀρ. 2 λέγων καθ' ὅσον ἀπαγγέλλεται ἐν τῷ διατάγματι; Ἀλλ' ἐκ τῆς τοιαύτης ἐρμηνείας ἔπεται ὅτι ὁ νόμος δὲν παραδέχεται σχέσιν τοιαύτην μεταξὺ ποινῆς καὶ συνεπειῶν τῆς ποινῆς, οἷα ὑφίσταται μεταξὺ κυρίου καὶ παρακολουθήματος κατὰ τὸ ἀστυκὸν δίκαιον, ἢ μεταξὺ αἰτίας καὶ ἀποτελέσματος κατὰ τοὺς φυσικοὺς κανόνας τῶν σωματικῶν μεταβολῶν. Πλειστάκις εἰς τὰς ἐνδίκους σχέσεις τῶν ἀτόμων αἱ συνέπειαι διατηροῦνται, καίτοι ἀναιρεθέντος τοῦ γεγονότος ἢ τοῦ συμβολαίου, ἐξ οὗ παρήχθησαν. Κατὰ τὸν Ἑμπ. Νόμον ἡ πτώχευσις αἴρεται διὰ τοῦ συμβιβασμοῦ τοῦ πτωχεύσαντος μετὰ τῶν δανειστῶν (ἄρθρ. 525) καὶ ὅμως αἱ ἀνικανότητες, αἵτινες εἶναι συνέπειαι τῆς πτωχεύσεως, μένουσι μέχρι τῆς ἀποκατα-

στάσεως τοῦ πτωχεύσαντος. Ὡστε δὲν εἶναι ἀκριβὲς ὅτι ἐπειδὴ ἡ στέρησις τῶν πολ. δικαιωμάτων εἶναι παρακλούθημα τῆς ποινῆς, ὡς ἡ ποινὴ οὕτω καὶ αἱ συνέπειαι τῆς ποινῆς αἴρονται διὰ Βασ. χάριτος. Τοῦτο δὲ ῥητῶς ἀναγράφεται ἐν ἄρθρ. 550 τῆς Ποιν. Δικονομίας κατὰ τὸ ὁποῖον διὰ τῆς παραγραφῆς ἀναιρεῖται ἡ ποινή· ἀλλ' ἐὰν ἡ στέρησις ἀστυκῶν τινων δικαιωμάτων εἶναι συνέπεια τῆς ποινῆς, ἡ συνέπεια μένει καὶ μετὰ τὴν παραγραφὴν, ἥτοι τὴν ἀναίρεσιν τῆς ποινῆς.

Ἡ ἀντίρρησης ὑπὸ ἄλλην ἔποψιν προτείνεται ὑπὸ τοῦ κ. Κωνσταντοπούλου. Ἐν τῷ δικαίωματι τοῦ ἀναιρεῖν τὴν ποινὴν, ἐμπεριέχεται ἀναγκαίως! καὶ τὸ τοῦ ἀνατρέπειν τὰς συνεπείας αὐτῆς. Ἀναγκαίως; ὄχι· διότι ὁ νόμος χορηγῶν τὸ δικαίωμα δύναται νὰ θέσῃ καὶ περιορισμούς. Ἐὰν λογικῶς καὶ δικαίως, ἐξεταστέον ἐν τοῖς ἐφεξῆς. Πρῶτον δὲν ὑπάρχει λόγος ἵνα μὴ ἔχῃ ὁ χαρίζων τὴν ποινὴν καὶ τὸ δικαίωμα τοῦ χαρίζειν τὰς συνεπείας τῆς ποινῆς; Ἀπαντᾷ τὸ Συμβούλιον τῆς Ἐπικρατείας ἐν Γαλλίᾳ διὰ τῆς ἀνωτέρω μνημονευθείσης γνωματεύσεως τοῦ 1822-23 «ὅτι αἱ ἀνικανότητες αὗται «εἶναι ἐγγυήσεις διδόμεναι παρὰ τοῦ νόμου εἴτε εἰς τὴν «κοινωνίαν, εἴτε εἰς τρίτους, καὶ ὅτι ἡ χάρις ἡ ἀπονε- «μομένη εἰς τὸν κατὰδικον δὲν δύναται ν' ἀπαλλάξῃ «ἀπὸ τῶν ἀνικανότητων τούτων, ὡς ἀπὸ πάσης ἄλλης «διατάξεως τῆς ἀποφάσεως ἐκδοθείσης ὑπὲρ τρίτων». Δὲν νομίζω δὲ ἀπὸ σκοποῦ νὰ παραθέσω καὶ τὴν αἰτιολογίαν τῆς ἀκυρωτικοῦ ἀποφ. 10 Ἀπριλίου 1849. «Ἀληθῶς «ἀναντίρρητον εἶναι ὅτι ἡ χάρις εἶναι ζήτημα μεταξὺ τοῦ «ἡγεμόνος καὶ τοῦ καταδίκου εἰς ὃν διὰ τοῦ διατ. ἀφίε- «ται μόνον ἡ ποινὴ, ἐνῶ τα διάταγματα τῆς ἀποκαταστά- «σεως διαφέρουσι τὴν κοινωνίαν, ἐν τοῖς κόλποις τῆς ὁ- «ποίας ὁ τυχὼν τῆς χάριτος ἐγκαθίσταται ἐκ νέου μὲ πλή- «ρη τὰ δικαιώματα τὰ ὅποια ἔχαιρε πρὸ τῆς καταδίκης.»

Ἐνεκα τούτου ὁ νόμος ἀφῆκε τὴν χάριν εἰς τὴν κρί- σιν καὶ τὴν ἐπιείκειαν τοῦ ἄρχοντος τῆς πολιτείας, τὴν

δὲ ἀποκατάστασιν περιέβαλε διὰ τῶν ἐγγυήσεων τῆς βεβαιώσεως πενταετοῦς καλῆς διαγωγῆς μετὰ τὸ τέλος τῆς ποινῆς, τῆς δημοσιεύσεως τῆς περὶ ἀποκαταστάσεως αἰτήσεως πρὸς συλλογὴν πληροφοριῶν τῶν Εἰσαγγελέων, ἢ ἄλλων ὑπαλλήλων, καὶ παντὸς φέροντος ἀντιρρήσεις κατὰ τῆς ἀποκαταστάσεως, τῆς ἀποφάσεως τοῦ δικαστηρίου τῶν Ἐφετῶν περὶ τοῦ παραδεκτοῦ καὶ τοῦ βασίμου τῆς αἰτήσεως, τῆς γνωμοδοτήσεως τοῦ Συμβουλίου τῆς Ἐπικρατείας, κατόπιν δὲ τούτων πάντων τῆς ἀποφάσεως τοῦ Βασιλέως.

Ὁ Μερλῖνος ζητεῖ ν' ἀνασκευάσῃ τὴν γνωμοδότησιν τοῦ Συμβουλίου τῆς Ἐπικρατείας ἐπὶ τοῦ ἐ. ζητήματος, ὅτι, δηλαδή, τὸ περὶ χάριτος διάταγμα δὲν δύναται νὰ περιέχῃ ὁρισμὸν ἀπαλλάσσοντα ἀπὸ τῶν διατυπώσεων τῆς ἀποκαταστάσεως, ἰσχυριζόμενος ὅτι δὲν ὑπάρχει διαφορὰ μεταξὺ χάριτος καὶ ἀποκαταστάσεως α) ὡς πρὸς τὴν ἀρχὴν β) ὡς πρὸς τ' ἀποτελέσματα. Ἀλλὰ τὰ ἐπιχειρήματα τοῦ διασήμου νομολόγου εἰσὶν ἀπλᾶ σοφίσματα. Ὡς πρὸς τὸ α'. καὶ ἡ ἀποκατάστασις, λέγει, πηγάζει, ὡς ἡ χάρις, ἐκ τῆς ἐπεικίας, καὶ οὐχὶ ἐκ τῆς δικαιοσύνης τοῦ Βασιλέως, διότι ὁ Βασιλεὺς ἔχει τὸ δικαίωμα νὰ μὴ ἀποδεχθῇ τὴν γνώμην τοῦ Δικαστηρίου τῶν Ἐφετῶν, εἴτε διὰ τὴν ἔλλειψιν τῶν ἀποδεικτικῶν, τὰ ὅποια ὑπεχρεοῦτο ὁ καταδικασθεὶς ἵνα προσαγάγῃ, εἴτε διὰ λόγους πολιτικούς μὴ ἐπιτρέποντας τὴν ἀποκατάστασιν τοῦ καταδικασθέντος. Ἀλλ' ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει ὁ Βασιλεὺς δὲν δίδει χάριν· ἀπεναντίας ἀρνεῖται χάριν εἰς τὸν καταδικασθέντα, λόγῳ δικαιοσύνης ἢ δημοσίου συμφέροντος, ὅπως ἔχει τὸ δικαίωμα ν' ἀρνηθῇ τὴν ὑπογραφὴν αὐτοῦ εἰς πᾶν διάταγμα ἀντικείμενον εἰς τὸν νόμον ἢ εἰς τὸ συμφέρον τῆς πολιτείας. Ὡς πρὸς τὸ β') «ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, λέγει, ἡ χάρις ἀφήσῃ μόνην τὴν ποινὴν διατηροῦσα τὰς ἀνικανότητας, ἀπεναντίας ἡ ἀποκατάστασις ἀναιρεῖ πάντοτε τὰς ἀνικανότητας, καὶ ἀντὶ τοῦ ν' ἀναιρέσῃ τὴν ποινὴν, ὑποθέτει αὐτὴν ὅλο-

σχερῶς ἐκπληρωθεῖσαν. Ἄρα διὰ τοῦτο διαφέρουσιν οὐσιωδῶς ἢ μὲν τῆς δὲ, ὡς πρὸς τ' ἀποτελέσματα; Ἄρα διὰ τοῦτο δὲν ἔχει ποτὲ ἡ χάρις τὸ ἀποτέλεσμα ὅπερ ἔχει πάντοτε ἡ ἀποκατάστασις, τοῦ ν' ἀποδίδῃ εἰς τὸν καταδικασθέντα ἅπαντα τὰ πολιτικὰ δικαιώματα;— Διατὶ ὅχι; δύναταί τις ν' ἀπαντήσῃ. Ἀκριβῶς κατὰ ταῦτα διαφέρει ὡς πρὸς τ' ἀποτελέσματα ἡ χάρις ἀπὸ τῆς ἀποκαταστάσεως. Ἐπὶ τῇ ἐρωτῇ λοιπὸν τοῦ κ. Ἡλιοπούλου—«ἀναμφισβητήτου ὄντος ὅτι αἱ συνέπειαι αὗται εἰσὶ παρακολουθήματα τῶν ποινῶν, τίνος λόγου ἔνεκα δυνάμεθα ν' ἀρνηθῶμεν τῷ Βασιλεῖ τὸ δικαίωμα νὰ ἄρῃ, ἐλαττώσῃ, ἢ μεταβάλλῃ ἐπὶ τὸ ἡπιώτερον καὶ ταύτας; Ἀποκρίνομαι. Πρῶτον. Ἡ Βασιλικὴ χάρις εἶναι προνόμιον ἐν δεδομένῃ περιπτώσει καταργοῦν ἐν μέρει ἢ ὁλοσχερῶς τὸν νόμον, ἀρνούμενον ἢ περιορίζον τὴν δικαιοσύνην. Ὡς δικαίωμα ἐξαιρετικὸν κατὰ γενικὴν ἀρχὴν τοῦ δικαίου, καὶ ἰδίως διὰ τὴν ἑλλείψιν ἐγγυήσεων κατὰ τῆς καταχρήσεως τοῦ δικαιώματος, ἡ ἄσκησις αὐτοῦ πρέπει νὰ ἐπιτρέπηται ἐντὸς τῶν ὑπὸ τοῦ νόλου ῥητῶς διαγραφομένων ὁρίων, στενῶς ἐρμηνευομένου ὡς πρὸς τὰς περιπτώσεις τῆς ἐφαρμογῆς, καὶ τὰ ἀποτελέσματα αὐτοῦ. Ἀντὶ λοιπὸν νὰ ἐπεκτείνωμεν ὀφείλομεν ὅσον ἔνεστι αὐστηρότερον νὰ περιστέλλωμεν διὰ τῆς ἐρμηνείας τοῦ νόμου τὴν ἄσκησιν τοῦ προνομίου. Δεύτερον ἡ χάρις ἀπόκειται εἰς τὴν κρίσιν, τὸ αἶσθημα τῆς συμπαθείας, τὴν θέλησιν τοῦ ἀτόμου, ὑποκειμένου εἰς πλάνην ἔνεκα ἐσφαλμένων πληροφοριῶν, ἢ ψευδῶν εἰσηγήσεων, καθ' ὧν οὐδεμία ἐκ τοῦ νόμου παρέχεται ἐγγυήσις. Ἡ ἀποκατάστασις ἀνετέθη εἰς τὴν κρίσιν τοῦ δικαστηρίου τῶν Ἐφετῶν καὶ τοῦ Συμβουλίου τῆς Ἐπικρατείας, ἀποφαινομένων μετὰ τὴν συλλογὴν βεβαίων πληροφοριῶν, μετὰ τὴν ἀκρόασιν τῶν παθόντων ἐκ τοῦ ἐγκλήματος, καὶ τῶν Ἀρχῶν εἰς ἃς ἀνετέθη ἡ μέριμνα τῆς τάξεως, καὶ τῆς ἀσφαλείας τῆς κοινωνίας. Ἀπασαί τοῦ νόμου αἱ ἐγγυήσεις αὗται ματαιοῦνται, ἄνευ λόγου ὅταν

ἡ ἀποκατάστασις δύναται νὰ χορηγηθῇ δι' ἀπλοῦ διατάγματος χάριτος, αἱ δὲ περὶ ἀποκαταστάσεως διατάξεις τῆς δικονομίας μένουσι νεκρὸν γράμμα τοῦ νόμου, καὶ θεσμὸς ἄσκοπος καὶ ἄχρηστος.

Δὲν ἐμνημόνευσα ἐν τοῖς προηγουμένοις τὰς γενομένας ἐν τῇ Ἐθνικῇ Συνελεύσει τῷ 1862—1864 συζητήσεις θεμάτων σχετικῶν πρὸς τὸ προκείμενον ζήτημα, διότι δὲν ἐξήνεγκεν ἡ Συνέλευσις ἀπόφασιν, ἢ γνώμην ἐπὶ τῆς ἐρμηνείας τῶν διατάξεων τῆς Ποινικῆς Δικονομίας. Ἡ συζήτησις ἠγέρθη κατὰ πρῶτον ἐπὶ τῆς ἐξῆς ὑποθέσεως. Ὁ Σ. Ἰωάννου τῷ 1859 κατεδικάσθη, ἔνεκα δωροδοκίας κατὰ τινα ἐκλογὴν, εἰς φυλάκισιν, καὶ πενταετῇ στέρησιν τῶν πολιτικῶν δικαιωμάτων. Τῇ 10 Νοεμβρίου 1862 ἐπὶ τῇ αἰτήσει αὐτοῦ, διὰ θεσπίσματος τῆς Προσωρινῆς Κυβερνήσεως ἀπηλλάγη τῆς ποινῆς (τῆς στέρησεως τῶν δικαιωμάτων) διὰ τὸν ὑπόλοιπον χρόνον, καὶ κατὰ τὰ τέλη τοῦ αὐτοῦ μηνὸς ἐξελέγη ἀντιπρόσωπος τῆς Κορινθίας. Κατὰ τὴν συζήτησιν περὶ τοῦ κύρους τῆς ἐκλογῆς (Πρακτ. συνεδρ. 28 Ἰαν. 1863 Τόμ. Α'. σελ. 170) ἐπροτάθη τὸ ζήτημα, ἂν νομίμως ὁ Σ. Ἰωάννου ἀπεκατέστη εἰς τὰ πολιτικὰ δικαιώματα διὰ τοῦ θεσπίσματος· ἔλαβον δὲ ἀλληλοδιαδόχως τὸν λόγον οἱ Καλλιγᾶς, Παππαδιαμαντόπουλος, Μωραϊτίνης, Δ. Κυριακοῦ, καὶ Κωνσταντόπουλος. Μόνος οὗτος ὑπεστήριξεν ὅτι, ὡς ὁ Βασιλεὺς διὰ Διατάγματος χάριτος, οὕτω καὶ ἡ Προσωρινὴ Κυβέρνησις διὰ τοῦ θεσπίσματος ἠδύνατο νὰ χαρίσῃ τὰς συνεπείας τῆς ποινῆς, ἀποκαθιστῶσα τὸν Σ. Ἰωάννου εἰς τὰ πολιτικὰ δικαιώματα. Οἱ ἄλλοι πάντες διακρίνοντες θέσπισμα ἀπὸ ψηφίσματος ὑπεστήριξαν ὅτι, ἡ Προσωρινὴ Κυβέρνησις ἐνασκοῦσα τὴν ἐκτελεστικὴν ἐξουσίαν δὲν εἶχε τὸ δικαίωμα τῆς ἀποκαταστάσεως διὰ ψηφίσματος, ὡς δὲν εἶχεν αὐτὸ ὁ Βασιλεὺς διὰ Διατάγματος χάριτος, κατὰ παράβασιν τῶν περὶ ἀπεκαταστάσεως διατάξεων τῆς Ποιν. Δικονομίας. Ἀλλὰ ἡ Προσ. Κυβέρνησις συγκεντροῦσα ἐν ἑαυτῇ καὶ

τὴν νομοθετικὴν ἐξουσίαν ἡδύνατο διὰ θεσπίσματος, ἔχον-
τος ἰσχὺν νόμου, νὰ καταργήσῃ τὰς συνεπείας τῆς ποι-
νῆς ἐν τῇ δεδομένῃ περιπτώσει. Κατόπιν τῶν ἀγορεύ-
σεων τούτων ἐτέθη τὸ ζήτημα—ἂν ὁ Σ. Ἰωάννου εἶχε
τὰ προσόντα πληρεξουσίου καὶ ἡ Συνέλευσις ἀπεφάνητο
καταφατικῶς. Δὲν ἐλύθη τὸ ἐξ ἀρχῆς τεθὲν ζήτημα ἂν
διὰ τοῦ θεσπίσματος τῆς Προσ. Κυβερνήσεως παρεβιά-
σθησαν αἱ διατάξεις τῆς Ποιν. Δικονομίας· ἀλλ' ἐμμέσως
ἡ ἐναντία λύσις προκύπτει ἐκ τῆς συζητήσεως, παραδε-
χθείσης τῆς Συνελεύσεως ὅτι ὁ καταδικασθεὶς ἀπηλλάγη
τῶν συνεπειῶν τῆς ποινῆς διὰ πράξεως τῆς νομοθετικῆς,
μᾶλλον εἰπεῖν τῆς Κυριάρχου ἐξουσίας.

Τὸ ζήτημα ἐπαρουσιάσθη μετὰ ταῦτα κατὰ τὴν γε-
νομένην συζήτησιν ἐν τῇ Ἑθνικῇ Συνελεύσει ἐπὶ τοῦ
ἄρθρου 39 τοῦ Συντάγματος (Πρακτ. Συνελ. Τόμ. Γ'.
σελ. 392) ὁ Δ. Κυριακοῦ εἶχε προτείνει ν' ἀπαλειφθῇ
ἡ διάταξις περὶ ἀμνηστείας· ἀντ' αὐτῆς δὲ νὰ προστεθῇ
«ἀλλ' ἀποκατάστασις τοῦ καταδίκου εἰς τὰ πρότερα αὐ-
τοῦ δικαιώματα μόνον διὰ τῆς δικαστικῆς ὁδοῦ δύναται
νὰ γίνῃ.» Μετὰ πολλὰς ἀντιλογίας ἐπὶ τοῦ ζητήματος
τῆς ἀμνηστείας ἡ Συνέλευσις παρεδέχθη τὸ ἄρθρον 39
ὡς ἔχει νῦν ἐν τῷ Συντάγματι. Μετὰ δὲ τὴν ἐπιψήφι-
σιν εἰς ἀντιπρόσωπος ὑπέμνησε τὴν πρότασιν τοῦ Δ.
Κυριακοῦ. Ἡ παρ' αὐτοῦ προταθεῖσα τροπολογία περὶ
τοῦ δικαιώματος τῆς ἀμνηστείας εἶχεν ἤδη ἀπορριφθῇ.
Τὸ μέρος τὸ ἀφορῶν εἰς τὴν χάριτα ἦτον ἀπλῆ ἐπανά-
ληψις καὶ ἀτελὴς ἔκφρασις τῆς τελευταίας διατάξεως
τοῦ ἄρθρου 564 τῆς Ποιν. Δικονομίας. Ἀληθῶς ὁ Πρόε-
δρος τῆς Συνελεύσεως παρετήρησεν εἰς τὸν Κυριακὸν ὅτι
«αὐτὰ εἶναι ἀποτελέσματα τῆς χάριτος» ὅπως ἀποσύρῃ
τὴν πρότασιν. Ἀλλ' ἐπιμένοντος τοῦ Κυριακοῦ ὁ Πρόε-
δρος ἠρώτησε τὴν Συνέλευσιν ἂν πρέπη νὰ γίνῃ συζή-
τησις, ἐπὶ δὲ τῇ παρατηρήσει πολλῶν ὅτι «εἶναι περιττὴ
ἡ πρότασις» αὕτη ἀπερρίφθη δι' ἀναστάσεως. Μετὰ τὴν
ψηφηφορίαν εἰς ἀντιπρόσωπος ἐζήτησε νὰ ἐξηγηθῇ ὁ Κυ-

ριακοῦ ἂν ἡ πρότασις τοῦ ἀνεφέρετο εἰς τοὺς καταδικασθέντας ἢ τοὺς ἀμνηστευθέντας. Ἐπὶ τούτῳ δὲ ὁ Σαρίπολος ἀπήντησεν «τὰ περὶ ἀποκαταστάσεως τῶν καταδικασθέντων ὀρίζονται ὑπὸ τοῦ Νόμου. Θέλετε τώρα νὰ τροποποιήσωμεν τὸν Νόμον ἐν τῷ Συντάγματι;» Πολλοί.— Ὁχι, ὄχι. «Ἄλλοι» —Εἶναι φόβος μὴ διαγραφῇ ὁ Νόμος «Πρόεδρος» Λοιπὸν τὸ ἄρθρον μένει ὡς ἐπεψηφίσθη.» Ἐκ τῶν πρακτικῶν λοιπὸν τῆς Συνελεύσεως προκύπτει τὸ μὲν ὅτι δὲν ἐγένετο συζήτησις ἐπὶ τῆς προτάσεως τοῦ Δ. Κυριακοῦ, τὸ δὲ ὅτι δὲν ἐγένετο δεκτὴ ὡς περιττὴ, καὶ κυρίως ὅπως μένωσιν ἰσχύουσαι ἄνευ τροπολογίας αἱ περὶ ἀποκαταστάσεως διατάξεις τῆς Ποινικῆς Δικονομίας.

Τελευτῶ ἐπαναλαμβάνων ὅτι ἀφ' ἧς ἤρξατο τακτικῶς λειτουργοῦσα ἡ Ποινικὴ νομοθεσία, οὐδὲν ἐξεδόθη Διάταγμα Β. χάριτος μετὰ τῶν ἀποτελεσμάτων τῆς ἀποκαταστάσεως· πολλὰ δὲ ἀποκαταστάσεως Διατάγματα ἐξεδόθησαν τηρηθεῖσιν ἀκριβῶς τῶν διατάξεων τῆς Ποινικῆς Δικονομίας.

Ἐπίμετρον. Ἐξέρχεται τῶν ὀρίων τῆς μελέτης μου τὸ συνταγματικὸν ζήτημα περὶ τῆς ἐνασκήσεως τῆς χάριτος ὡς δικαίωματος ὑπουργικοῦ ἢ καθαρῶς βασιλικοῦ. Εἰς τὴν πρᾶξιν τοῦ ἡμετέρου πολιτεύματος φαίνεται ἀνεπίδεκτον σπουδαίας ἀμφισβήτησεως. Ἄλλ' ἐπειδὴ ὁ κ. Ἡλιόπουλος κατὰ θεωρίαν λύει αὐτὸ ἀντιθέτως, ἐνόμισα ἀναγκαίαν βραχείαν ἐπ' αὐτοῦ συζήτησιν.

Ὁ κ. Ἡλιόπουλος δικαίως ἀγανακτεῖ διὰ τὴν παρ' ἡμῖν γενομένην κατάχρησιν τῆς ἀπονομῆς Βασ. χάριτος «καταριπτομένης καὶ ποδοκυλισμένης εἰς τὸν βόρβορον τῶν φατριαστικῶν παθῶν καὶ τῆς ἐκλογικῆς παλαίστρας.» Ἀλλὰ δὲν μοὶ φαίνεται ἀκριβοῦς ἡ δόξα ὅτι ἡ κυριώτερα αἰτία τοῦ κακοῦ τούτου, τοῦ τοσοῦτον θλιβεροῦ παράγοντος ἀποτελέσματα, εἶναι ἡ ἀπὸ τῶν βασιλικῶν χειρῶν, εἰς ἃς φύσει καὶ νόμῳ ἀνήκει τὸ δικαίωμα τῆς χάριτος, εἰς τὰς ὑπουργικὰς χεῖρας μεταβίβασις καὶ σιω-

πῆρὰ ἐκχώρησις αὐτοῦ· ὅπερ εἶναι συνέπεια τῆς ἐν τῇ ἐνασκήσει τοῦ δικαιώματος τῆς χάριτος ἐφαρμογῆς τοῦ ὀλεθρίου δόγματος «ὅτι ὁ Βασιλεὺς βασιλεύει, ἀλλὰ δὲν κυβερνᾷ» καὶ ὅτι «αἱ καταχρήσεις δύνανται νὰ περι-»
 »σταλῶσιν ἂν τὸ δικαίωμα τῆς χάριτος ἀποδοθῇ εἰς ὃν
 »κατὰ νόμον ἀνήκει.» Εἰς ὑποστήριξιν τούτων ἐπικα-
 λεῖται τὴν γνώμην ἰδίως τοῦ Lueder.

Ὅτι παρ' ἡμῖν συχνάκις ἐγένετο ὑπὸ τῶν ὑπουργῶν
 λίαν σκανδαλώδης κατάχρησις τῆς βασιλικῆς χάριτος ἕ-
 νεκα φατριαστικῶν, ἢ ἀτομικῶν ὑπουργικῶν συμφερόντων
 εἶναι πασίγνωστον καὶ ἀναντίρρητον. Ἀλλ' ἡ κατάχρη-
 σις δὲν δικαιολογεῖ τὴν κατάκρισιν τοῦ θεσμοῦ. Ἐξετα-
 στέον δὲ ἂν ἡ κατάκρισις κατὰ θεωρίαν ᾗναι βάσιμος,
 ἂν ἡ προτεινομένη θεραπεία ᾗναι νόμιμος, καὶ ἂν δι' αὐ-
 τῆς προλαμβάνηται ἡ κατάχρησις. Ἡ γνώμη τοῦ Lue-
 der στηρίζεται εἰς τὴν θεωρίαν ὅτι «ὁ λόγος τῆς χάρι-
 τος εἶναι ἡ ἰδέα τῆς κυριαρχίας ἐν τῷ κράτει, τ. ε.
 παντοῦ ἐνθα κατισχύει ἡ ἰδέα αὕτη, ἐννοεῖται καὶ ἡ
 ὑπαρξίς τῆς χάριτος, ὥς τινος καθ' ἑαυτὸ ἀναγκαίως
 ὄντος, καὶ ἐπειδὴ ἡ ἰδέα τῆς κυριαρχίας συμπίπτει μετὰ
 τῆς ἰδέας τοῦ Κράτους, ἐπέρχεται καὶ ἡ ἀναγνώρισις
 τῆς χάριτος διὰ τῆς ὑπάρξεως τοῦ Κράτους» κ. τ. λ.
 (Lueder σελ. 72—83). Ἡ ἐξέλεγχις τῆς θεωρίας τοῦ
 Lueder, ἀνηκούσης εἰς τὴν Ἑγελιανὴν Σχολὴν, ὑπερ-
 βαίνει τὰ ὅρια τῆς ἐξετάσεως τοῦ ζητήματος ἐπὶ τῇ βά-
 σει τῶν ἀρχῶν τοῦ θετικοῦ, καὶ δὴ τοῦ ἡμετέρου συν-
 ταγματικοῦ δικαίου. Κατὰ τὸ ἡμέτερον Σύνταγμα ἡ
 κυριαρχία ὑπάρχει ἐν τῷ ἔθνει, καὶ ἡ Βασιλεία εἶναι μία
 τῶν ἐξουσιῶν τῆς πολιτείας, δι' ὧν ἐνεργεῖται ἡ κυρι-
 αρχία τοῦ ἔθνους. Τὴν ἀρχὴν ταύτην ἐνέγραψεν ἡ Συνέ-
 λευσις ἐν ἀρθρ. 21 τοῦ Συντάγματος ἐπὶ τῇ προτάσει
 τοῦ Ἰωσ. Μομφεράτου. Κατὰ δὲ τὸ ἀρθρ. 30 οὐδεμία
 πράξις τοῦ Βασιλέως ἰσχύει, οὐδ' ἐκτελεῖται, ἂν δὲν
 ᾗναι προσυπογεγραμμένη παρὰ τοῦ ἀρμοδίου ὑπουργοῦ,
 ὅστις διὰ μόνης τῆς ὑπογραφῆς του καθίσταται ὑπεύθυ-

νος.» Διὰ τούτου ἀναιρεῖται ἡ ἔννοια τῆς Βασιλικῆς κυριαρχίας, ἡ δὲ χάρις κατατάσσεται μετὰ τῶν λοιπῶν κυβερνητικῶν πράξεων, αἵτινες ἐνεργοῦνται ἐπ' ὀνόματι τοῦ Βασιλέως, ἀλλ' οὐχὶ ἐκ διαταγῆς Αὐτοῦ. Ἀφοῦ δὲ ἄνευ τῆς ὑπογραφῆς τοῦ ὑπουργοῦ δὲν ἰσχύει διάταγμα χάριτος, καὶ ὁ Ὑπουργὸς εἶναι ὑπεύθυνος διὰ τὴν ἀπονεμηθεῖσαν χάριν, πῶς δύναται νὰ θεωρῇται ἡ χάρις φύσει καὶ νόμῳ προσήκουσα τῷ Βασιλεῖ; Ἡ εὐθύνη τοῦ Ὑπουργοῦ, λέγει ὁ κ. Ἡλιοπούλος, δέον νὰ ᾖ τυπικὴ καὶ κατὰ πλάσμα, μὴ ἰσχύουσα νὰ μεταβάλη τὸν χαρακτῆρα πράξεων καθαρῶς καὶ ἀναντιρρήτως! βασιλικῶν, μεταβάλλουσα αὐτὰς εἰς ὑπουργικάς». Ἡ τυπικὴ καὶ κατὰ πλάσμα εἶναι μὴ ὄντως ὑπάρχουσα εὐθύνη· ἐξ οὗ ἔπεται ὅτι δὲν ὑπάρχει ἐν τῇ πολιτείᾳ ἀρχὴ ὑπεύθυνος ἐπὶ τῇ καταχρηστικῶς ἀπονεμομένῃ χάριτι. Ἐπειδὴ δὲ κατὰ τὴν γνώμην τοῦ κ. Ἡλιοπούλου, ὁ ὑπουργὸς ὀφείλει ἀνεξετάστως νὰ προσυπογράφη πᾶν ὑπὸ τοῦ Βασιλέως διατασσόμενον διάταγμα χάριτος, ἀποδίδεται τῷ Βασιλεῖ ἀπεριόριστον τὸ δικαίωμα τῆς ἐν πάσῃ δεδομένη περιπτώσει καταργήσεως τοῦ ποιν. νόμου, τοῦτ' ἐστὶ τὸ παρὰ τῶν Στουάρτων ἀξιούμενον ποτὲ dispensing power. Μὴ λησμονῶμεν ὅμως ὅτι ἡ ἀξίωσις αὕτη ἐπήνεγκε τὴν καταστροφὴν τοῦ θρόνου τῶν Στουάρτων· μὴ λησμονῶμεν ὅτι, χωρὶς ν' ἀποβλέψωμεν εἰς τὸ πρόσωπον τοῦ Βασιλέως Γεωργίου, πᾶς Βασιλεὺς εἶναι ἄνθρωπος, καὶ μᾶλλον τοῦ Ὑπουργοῦ περιστοιχούμενος ὑπὸ καρδοσκόπων, ἢ καὶ εἰλικρινῶν φίλων, γινωσκόντων νὰ ἐπιβάλλωσι τὰς ἀδυναμίας τοῦ νοῦς ἢ τῆς καρδίας αὐτῶν. Ὁρθῶς ὁ κ. Ἡλιοπούλος ἀνευρίσκει τὴν θεραπείαν τοῦ κακοῦ εἰς τὴν ὑπέροχον θέσιν τοῦ Βασιλέως, ἀνωτέρου τῶν φατριαστικῶν καὶ προσωπικῶν συμφερόντων τῶν Ὑπουργῶν. Ἀλλὰ μήπως ὁ Βασιλεὺς, καὶ κατὰ τοὺς ἐν ἰσχύει νόμους, δὲν ἔχει τὸ δικαίωμα τῆς ἀρνήσεως τῆς ὑπογραφῆς αὐτοῦ εἰς πᾶν διάταγμα χάριτος, ἀπᾶδον πρὸς τὴν δικαιοσύνην, καὶ τὸ συμφέρον τῆς πο-

νόμος ἢ
οὐχὶ καὶ
συμφέρον
ἔχει.

ἀλλὰ ἀντὶ
τοῦ κακοῦ
ἔχει
ἢ ἔχει.

λιτείας ; Αὕτη εἶναι ἡ ἀληθὴς ἐγγύησις κατὰ τῆς κατα-
 χρήσεως, ὅταν ὁ Βασιλεὺς θέλῃ νὰ ἐνασκῇ τὴν συνταγ-
 ματικὴν αὐτοῦ ἐξουσίαν μετὰ ζήλου, καὶ στοργῆς πρὸς
 τὴν πατρίδα. Ἀλλ' ἐνῶ ὁ κ. Ἡλιόπουλος θέλει τὸν
 Βασιλέα ἀπόλυτον καὶ ἀνεύθυνον ἀπονεμητὴν χαρίτων,
 ἐξ ἄλλου μέρους ὑποβάλλει τὴν ἐξουσίαν αὐτοῦ εἰς τὸν
 περιορισμὸν τῆς μελέτης καὶ προεξεργασίας τῶν τῆς χά-
 ριτος ὑποθέσεων εἰς τὸν Ἀρ. Πάγον, μετὰ τὴν γνωμο-
 δότησιν τοῦ ὁποίου ἀποφαίνεται ὁ Βασιλεὺς· ὥστε ὁ
 Βασιλεὺς δὲν δύναται ν' ἀπονέμῃ χάριν ἄνευ ἢ ἐναντίον
 τῆς γνώμης τοῦ Ἀρ. Πάγου. Δὲν ἐννοῶ διατὶ ζητεῖται
 ἡ γνώμη τοῦ Ἀρ. Πάγου καὶ οὐχὶ τοῦ Ἐφετείου, καὶ
 οὐχὶ τοῦ Προέδρου καὶ τοῦ Εἰσαγγελέως τοῦ Κακουρ-
 γιοδικείου ; Ὁ Ἀρ. Πάγος εἶναι τὸ δικαστήριον τοῦ
 νόμου, μὴ λαμβάνον γνώσιν τῆς οὐσίας τῆς ὑποθέσεως.
 Διατὶ εἶναι προτιμητέος τοῦ Ἐφετείου διατὶ τὸ Ἐφε-
 τεῖον, καὶ οὐχὶ τὸ δικαστήριον τῶν Συνέδρων, ἐνώπιον
 τοῦ ὁποίου ἀνεπτύχθη ἡ ὑπόθεσις ; Ἀλλ' ἐὰν ἡ χάρις ὑπα-
 γορεύηται ἐξ ἀνωτέρου συμφέροντος τῆς πολιτείας, ἐὰν
 δικαιολογῇται ἐκ τῆς διορθώσεως τοῦ καταδίκου, πρέ-
 πει ν' ἀφαιρεθῇ ἀπὸ τῆς κρίσεως τοῦ ἀρμοδίου Ὑπουρ-
 γοῦ, ἵνα ὑποβληθῇ εἰς τὴν κρίσιν ταύτης, ἢ ἐκείνης τῆς
 δικαστικῆς Ἀρχῆς ; Τόγε νῦν ἔχον δίδεται ἀμέσως μετὰ
 τὴν συζήτησιν ἐκάστης ὑποθέσεως ἡ γνώμη τοῦ Προέ-
 δρου καὶ τοῦ Εἰσαγγελέως τοῦ Κακουργιοδικείου, ζητεῖ-
 ται ἡ γνώμη συμβουλίου συγκειμένου ἐκ τοῦ παρὰ τῷ
 Ἀρ. Πάγῳ Εἰσαγγελέως, τῶν παρὰ τοῖς ἐν Ἀθήναις
 Ἐφέταις καὶ Πλημμελειοδίκαις, τοῦ Γεν. Γραμματέως
 καὶ Τμηματάρχου τοῦ ἐπὶ τῆς δικαιοσύνης ὑπουργείου,
 καὶ μετὰ ἡτιολογημένης ἐκθέσεως στηριζομένης ἐπὶ ὅλων
 τούτων τῶν ἐγγράφων ὑποβάλλεται τῷ Βασιλεῖ πρὸς ὑ-
 πογραφὴν τὸ περὶ χάριτος Διάταγμα. Ἄς ἀρκεσθῶμεν
 ἀπαιτοῦντες τὴν ἀκριβῆ τήρησιν τῶν ἐγγυήσεων τούτων,
 καὶ ἐπὶ πᾶσι τὴν ἰδρυσιν φυλακῶν.

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

007000005313

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΘΗΝΩΝ

**Πωλείται παρὰ τῷ Κ. Τρ. Μανταφούνη
ἀντὶ δραχ. 1 ¹/₂**

